

**VAATIVIEN EROKILANTEIDEN NÄKYMINEN LASTA
SUOJELEVASSA SOSIAALITYÖSSÄ - MILLAISENA LAP-
SEN ETU NÄYTTÄYTY?**

Ulla Virtanen
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden laitos
Jyväskylän avoin yliopisto,
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Jyväskylän avoin yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Ulla Virtanen	
Työn nimi Vaativien erotilanteiden näkyminen lasta suojelevassa sosiaalityössä - millaisena lapsen etu näyttäytyy?	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Toukokuu 2024	Sivumäärä 37
Tiivistelmä <p>Tutkielman tarkoituksena on selvittää millaisia erityispiirteitä vaativat erotilanteet tuovat lasta suojelevan sosiaalityön piiriin sekä millaisena lapsen edun käsite lasta suojelevan sosiaalityön kontekstissa näyttäytyy vaativien erotilanteiden muissa yhteyksissä. Tutkielman teoreettis- käsitteellinen viitekehys rakentuu käsitteistä eron jälkeinen vanhemmuus, vaativa erotilanne, lasta suojeleva sosiaalityö ja lapsen etu.</p> <p>Tutkielma on toteutettu narratiivisena kirjallisuuskatsauksena, jossa teoriaohjaavan sisällön analyysin kautta löytyi viisi teemaa: Eron jälkeisen vanhemmuuden muotoja, Lapsen edun toteutuminen, Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulma vaativissa erotilanteissa, Oikeuden näkökulma vaativissa erotilanteissa sekä moniammatillisen osaamisen tarve vaativissa erotilanteissa. Tutkimuksen lopulliseksi aineistoksi valikoitui kuusi vertaisarvioitua artikkelia, jotka täyttivät tutkimuksen kannalta oleelliset sisäänottokriteerit.</p> <p>Kirjallisuuskatsauksen perusteella vahvistuu käsitys siitä, että vaativat erotilanteet ovat monimutkaisia ja kompleksisia sekä niiden parissa työskentely vaatii monialaista ja moniammatillista näkemystä ja vahvaa osaamista erityislaatuisuutensa vuoksi. Lapsen edun toteutuminen lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta vaarantuu vaativien erotilanteiden aikana. Lasta suojelevalla sosiaalityöllä on merkittävä rooli lapsen edun todentajana ja toteuttajana. Tutkimustuloksissa nousi vahvana esille tarve laajemmalle tutkimukselle vaativien erotilanteiden aiheesta, etenkin lasta suojelevan sosiaalityön lapsen edun näkökulmasta. Tutkimusaineiston perusteella moniammatillista yhteistyötä on tarvetta rakentaa ja yhteiskunnallisesti onkin merkittävää, että tähän tällä hetkellä panostetaan sosiaali- ja terveysministeriötä myöden.</p>	
Asiasanat: eron jälkeinen vanhemmuus, vaativat erotilanteet, lasta suojeleva sosiaalityö, lapsen etu	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit .1**Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTIS-KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS	4
2.1	Eron jälkeinen vanhemmuus.....	4
2.2	Vaativa erotilanne	5
2.3	Lasta suojeleva sosiaalityö	6
2.4	Lapsen etu	8
	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	11
2.5	Tutkimuksen tarkoitus	11
2.6	Narratiivinen kirjallisuuskatsaus.....	11
2.7	Aineiston haku	12
2.8	Aineiston esittely.....	13
2.9	Aineiston analyysi ja eettinen luotettavuus	16
3	TUTKIMUSTULOKSET.....	17
3.1	Eron jälkeisen vanhemmuuden muotoja.....	17
3.2	Lapsen edun toteutuminen.....	20
3.3	Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulma vaativissa erotilanteissa	22
3.4	Oikeuden näkökulma vaativissa erotilanteissa	24
3.5	Moniammatillisen osaamisen tarve vaativissa erotilanteissa.....	26
4	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	29

LIITTEET

1 JOHDANTO

Lapsen etu on yleiskäsite, jolla perustellaan monenlaisia asioita eri asiayhteyksissä. Lapsen etuun vedotaan erilaisia yhteiskunnallisia päätöksiä tehtäessä. Lasta suojelevan työn yksi suurimmista tavoitteista on nähdä lapsen sen hetkinen tilanne lapsen etua toteuttavien oikeuksien ja oikeuksien mahdollistamisen näkökulmasta sekä suojelella lasta. (Räty 2015, 11–12.) Lapsiperheiden sosiaalityössä yhtenä merkittävänä, vaikkakin onneksi suhteellisen pienenä asiakasryhmänä näyttäytyvät vanhempien huoltoriitojen keskellä elävät lapset. Kiinnostukseni aiheeseen nousee oman työkokemukseni kautta. Olen työssäni perhesosiaalityössä etenkin palvelutarpeen arviointien äärellä kohdannut monia lapsia, joiden kasvuolosuhteisiin ja hyvinvointiin vanhempien pitkittyneet riidat lapsen huollosta ovat vaikuttaneet vahvasti. Tällä hetkellä palvelutarpeen arvioinnit eivät kuulu työkenttääni nykyisessä työorganisaatiossani, vaan saan keskittyä sosiaalihuoltolain mukaisena sosiaalipalveluna tuotettavaan lapsiperheiden sosiaalityöhön. Tästä syystä myös ajattelen olevani tällä hetkellä riittävän etäällä voidakseni tutkia aihetta tarkemmin tässä kandidaatintutkielmassani.

Vanhempien ero koskettaa monia lapsia ja perheitä Suomessa vuosittain. Suurimmassa osassa vanhempien eroa vanhemmat pystyvät sopimaan lastensa asioista yhdessä ja ilman suurta tuen tarvetta. Aina sopiminen ei kuitenkaan onnistu. Vaitomaa, Muukonen & Rautio (2021, 1) tuovat esille, että n. 10 % eroissa vanhempien välinen sopiminen ei onnistu ja erotilanteesta johtuva erimielisyys lapsen huollosta pitkittyy ja konfliktoituu. Nikupeteri & Laitinen (2021b, 24) toteavat, että konfliktoituneet ja pitkittyneet erotilanteet ovat haastavia tilanteita lasten ja perheiden lisäksi myös sosiaalialan sekä erotyön asiantuntijoille.

Näissä tilanteissa ammattilaisilta vaaditaan pitkäjänteisyyttä, vankkaa osaamista sekä yhteistyötä, vaikka eri toimijoiden näkemys lapsen edun mukaisesti toimesta voi erota merkittävästi (Taskinen, Koskimies ja Ylistenniemi 2023). Monialaisen yhteistyön merkitys, sekä riittävän tarkka ja laaja arviointi vaativissa erotilanteissa on todettu tärkeäksi lapsen edun toteutumisen kannalta (Nikupeteri & Laitinen 2021b, 24). Samalla kuitenkin heidän mukaansa erilaiset ammattilaisten interventiot voivat todetusti ylläpitää sekä myös pitkittää vanhempien välistä konfliktia sekä lisätä

lapsen turvattomuutta. Tämän saman havainnon olen tehnyt käytännön työssäni kohdatessani näissä tilanteissa olevia perheitä.

Pitkittyneet erotilanteet kuormittavat eri palvelujärjestelmiä sekä vanhempien että lasten asiakkuuksien osalta (Nikupeteri & Laitinen 2021b, 24; Taskinen ym. 2023; Heikkinen 2021, 7). Lasta suojelevassa sosiaalihuollon työkentässä ajatellaan, ettei vanhempien pitkittynyt ja konfliktoitunut riita ole aina riittävä syy lapsen suojelun tarpeelle (Hautanen & Ritala-Koskinen 2022, 124 ja 133–134), jollei tilanteeseen liity selkeää päihde- väkivalta- tai konkreettista kaltoinkohteluhoitoa. Kuitenkin huoltoriitaa ja siihen liittyvää selvittelyä ja tilanteen rauhoittamisen tarvetta on pidetty joissain tilanteissa jopa lapsen huostaanoton perusteena (Auvinen 2006, 269–274). Taskinen ym. (2023) mukaan lapsella on subjektiivinen oikeus suojeluun ja sen turvaaminen on laissa säädetty, kaikkien aikuisten velvollisuus. THL:n (2024a) mukaan lasta suojelevan sosiaalityön työntekijöiden tulee tunnistaa huoltoriitojen aiheuttama palveluiden tarve, sekä pitää lapsen edun näkökulma työskentelyn keskiössä. Tilanteissa työntekijällä on oltava riittävää rohkeutta ja osaamista tunnistaa sekä puuttua lapsen hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin.

Erimielisiä vanhempia ohjataan ja tuetaan erilaisten palveluiden piiriin lapsen jäädessä usein ilman tukea. Näissä haastavissa tilanteissa olevien vanhempien päätyminen vapaaehtoisten tukimuotojen piiriin ei useinkaan toteudu, sillä vanhemmilla on hyvin erilaiset näkemykset tilanteesta, lapsen edusta ja toisen vanhemman kyvystä vastata lapsen turvallisista kasvuolosuhteista. (THL 2024a.) Lopulta vanhempia ohjataan hakemaan päätöstä oikeusteitse. Kuitenkaan nämä oikeuden päätökset eivät ratkaise asiaa lopullisesti, sillä riidan ja konfliktin takana on usein paljon taustatekijöitä, joita ei voida ratkaista oikeuden määrittämällä päätöksellä. Näihin päätöksiin on myös mahdollista aina hakea muutosta. (THL 2024a.; Valjakka 2002, 58.)

Lasta suojelevan sosiaalityön ja oikeuden ratkaisujen näkemykset lapsen edusta vanhempien riidan keskellä eivät aina kohtaa. Oikeus on saattanut päättää lapsen tapaamisista ja asumisesta ilman riittäviä tietoja vanhemman tosiasiallisesta kyvystä vastata lapsen turvaamisen näkökulmasta lapsen kasvuolosuhteista. Tällöin lapsen etu ei toteudu lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta, vaikka se toteutuisi oikeuden päätöksen mukaisesti lapsen huoltoa ja tapaamista säätelevän lain puitteissa. (Hautanen & Ritala-Koskinen 2022, 132–134.) Tähän samaan asiaan olen törmännyt omassa työssäni vaativien erotilanteiden keskellä elävien lasten asiassa. Tästä syystä olen halunnut nostaa tutkielmani näkökulmaksi lasta suojelevan sosiaalityön sekä siinä asiayhteydessä tulkitun lapsen edun käsitteen.

Tutkielmani tutkimustehtävänä on ymmärtää millaisia erityispiirteitä vaativat erotilanteet tuovat lasta suojelevan sosiaalityön piiriin ja millaisena lapsen edun käsite lasta suojelevan sosiaalityön kontekstissa näyttäytyy vaativien erotilanteiden muissa yhteyksissä. Tutkimuskysymyksiäni ovat: ”Millaisena lasta suojelevan sosiaalityön

lapsen edun käsite näkyy vaativissa erotilanteissa työskentelevissä yhteyksissä?” sekä ”Millaista monialaista yhteistyötä on jo olemassa vaativien erotilanteiden saralla?” sekä ”Minkälaisin keinoin jo olemassa olevaa monialaista yhteistyötä voitaisi lisätä, jotta vaativien erotilanteiden keskellä elävien lasten etu tulisi huomioitua entistä paremmin lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta?”. Pyrin löytämään näitä vastauksia valitusta aineistosta narratiivisen kirjallisuuskatsauksen metodilla.

Tämän tutkielman teoreettis-käsitteellisen viitekehyksen muodostavat käsitteet eron jälkeinen vanhemmuus, vaativat erotilanteet, lasta suojeleva sosiaalityö ja lapsen edun käsite lasta suojelevassa sosiaalityössä. Näitä käsitteitä avaamiseksi ja käsittelen erikseen luvussa kaksi. Tämän jälkeen luvussa kolme kuvaan tutkielmani käytännön toteutuksen, pitäen sisällään käyttämäni tutkimuksen metodin, aineiston valinnan prosessin, tutkimuskysymykseni sekä esittelen tutkimukseni aineiston. Luvussa neljä tuon esille tutkimukseni tulokset teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Lopuksi luvussa viisi peilaan tutkimukseni johtopäätöksiä valitsemaani teoreettiseen viitekehykseen sekä pohdin millaisia vastauksia onnistuin löytämään tutkimusongelmaani sekä pohdin tutkimustehtäväni onnistumista.

2 TEOREETTIS-KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS

2.1 Eron jälkeinen vanhemmuus

Vanhempien erotessa koko perhe ja kaikki sen jäsenet ajautuvat tietynlaiseen kriisiin. Ero muuttaa perheen rakenteita merkittävästi ja konkreettisesti sillä hetkellä, mutta myös myöhemmin. (Kiiski 2012, 172.) Erotessa vanhempien välinen suhde päättyy, mutta vanhemmuus päätty parisuhteen päättyessä. Vanhempien ensisijaisena tehtävänä on suojella lasta myös eron jälkeen. (HE 88/2018).

Suurimmassa osassa erotilanteita vanhemmat pystyvät sopimaan lastensa asioista yhteistyössä kevyin ja ohjauksellisin keinoin. Käytännössä oletetaan, että erotessa vanhemmat pystyvät päättämään lapsen huoltoon liittyvistä asioista, joista on säädetty vuonna 2019 päivittyneessä laissa lapsen huollosta ja tapaamisesta. (LHL 190/2019) Pääasiallisesti vanhempien erotessa tämä toteutuu yhteisymmärryksessä lastenvalvojan vahvistaman sopimuksen kautta tai erimielisyydet laantuvat noin vuoden kuluessa (Vaitomaa 2021, 38). Aina kuitenkin vanhemmat eivät pääse asiassa sopuun. Toisaalta tämä on ymmärrettävää, sillä eroihin liittyy vahvasti ja paljon erilaisia tunteita ja käytännön muutoksia. Sopuisasti ja lapsen oikeuksien ja etujen kannalta suotuisasti hoidetut erot ja eron jälkeinen yhteistyövanhemmuus on toivottavaa sekä tavoiteltavaa. (Kääriäinen, Hämäläinen ja Pölkki 2009, 11-16.) Tämän tekee mahdolliseksi se, että vanhemmilla on olemassa jonkinlainen yhteisymmärrys eron jälkeisestä elämästä lapsensa edun kannalta.

2.2 Vaativa erotilanne

Vaativaksi erotilanteeksi luonnehditaan tilannetta, jossa vanhemmilla on vahvoja vastakkaisia ja toisistaan eroavia mielipiteitä lapsen asumisesta, huollosta sekä tapaamis-oikeudesta. Erotessa tai eron jälkeisessä tilanteessa vanhemmat eivät ole pystyneet sopimaan lapsen asioista, vaan sopiminen ja riitely on pitkittynyttä. (mm. Hautanen & Ritala-Koskinen 2022, 124.) Tällaisissa tilanteissa erilaisissa asiakastyön yhteyksissä kohdataan vanhempia, jotka hakevat apua ja tukea useilta eri tahoilta. Näitä tahoja voi olla erilaiset kolmannen sektorin erotyön palvelut, perheoikeudelliset palvelut sekä eri viranomaisten palvelut ja viranomaisprosessit. Tällaisissa tilanteissa usein sekä vanhemmalla että lapsella on useita päällekkäisiä palveluita ja he saattavat kohdata palveluiden kautta useita kymmeniäkin eri ammattilaisia (Hautanen & Ritala-Koskinen 2022, 126; Nikupeteri & Laitinen 2021b, 23).

Vaativissa erotilanteissa eri ammattilaisilla on omasta ammatillisesta katsontakannastaan johtuen erilaisia tehtäviä ja rooleja, joiden mukaan he perheen asiaa käsittelevät ja tulkitsevat (Nikupeteri & Laitinen 2021b, 23). Yleisesti lapsen edun mukaisena ratkaisuna pidetään tilannetta, jossa vanhempien välille saadaan aikaan sopimus lapsen asioista, lopulta vaikka käräjäoikeuden päätöksellä. Tämä ei kuitenkaan katkaise vanhempien välillä vallitsevaa erimielisyyttä ja tilanne saattaa jatkua vuosia. Tämän mahdollistaa osittain myös se, että käräjäoikeuteen asian voi laittaa vireille uudelleen hakemalla aiempaan päätökseen muutosta muuttuneiden olosuhteiden perusteella.

Ongelmalliseksi näissä tilanteissa muodostuu se, että riidan takana voi olla erilaisia ongelmia sekä vanhemmilla että lapsilla, jotka saattavat tulla ohitetuiksi huoltoon keskittyneen riidan vuoksi (Rautio, Vaitomaa & Korpipää 2021, 20). Nikupeteri & Laitinen (2021b, 26) nostavat vahvasti esille näkemyksen siitä, että pitkittynyt ja konfliktoitunut erotilanne on todellisuudessa merkittävä haitallinen tekijä lapsen kasvuolosuhteissa ja tilanne tulisikin tunnistaa henkisenä väkivaltana. (Muukonen & Vaitomaa 2021, 10). Heidän mukaansa ammattilaisten tulisi asettua lapsen puolelle ja tunnistaa henkisen väkivallan vaikutukset lapsen kaltoinkohteluna.

Huoltoon liittyvien riitojen ja pitkittyneiden huoltoriitojen määrä on ollut jatkuvassa nousussa 2000-luvulla, vaikka avioerojen määrä ei ole merkittävästi kuitenkaan noussut. Huoltoriitojen pitkittymisen syytä on siis etsittävä muualta kuin vain erojen määrästä. Erilaisten palveluiden kustannusten nousun osalta on mietittävä toimivampia ratkaisuja ennemminkin ehkäisevän työn puolelle ja vaikuttamalla eroamisen tapoihin erilaisten palveluiden kautta. (Kiiski 2012, 188–189.) Kiiski (2012, 191–192) kuitenkin toteaa, että palvelujärjestelmän tutkiminen pitkittyneiden huoltoriitojen osalta on haastavaa, sillä palvelut eivät rajaudu vain oikeusprosessin kannalta merkittävien palveluiden piiriin, vaan mukaan vedetään eri palveluita poliisista sosiaalitoimeen

sekä terveydenhuoltoon. Siksi tulisikin huomioida kaikki ne palvelut, jotka huoltoriidan seurausvaikutusten myötä liittyvät niin eroavien vanhempien kuin heidän lapsensakin elämään muutenkin kuin lakisääteisten palveluiden osalta.

2.3 Lasta suojeleva sosiaalityö

Teija Hautanen ja Aino Ritala-Koskinen (2022, 124) ovat käyttäneet artikkelissaan käsitettä lasta suojeleva sosiaalityö. Tällä he tarkoittavat lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalityön lakisääteistä tehtävää, jossa pääpaino on suojella lasta, huolimatta siitä minkä lain nojalla sosiaalityötä tehdään. Lasta suojelevaa työtä toteutetaan sosiaalihuoltolain alaisissa sosiaalitoimen palveluissa sekä lastensuojelulain alaisissa lastensuojelun palveluissa. Olen valinnut käyttäväni tätä käsitettä tietoisesti, sillä en halua ehkä koe tarpeelliseksi erotella näkökulmaani eri organisaatioiden tapaan järjestää sosiaalityön eri palveluita. Tarkoitukseni tämän käsitteen kautta on nostaa esille molempien lakien ensisijainen tavoite: suojella lasta. Lastensuojelulla vaikiintuneen käsitteenä ymmärretään pelkästään lastensuojelulain määrittämiä palveluita, vaikka osittain samaa työtä tehdään ja palveluita tarjotaan sosiaalihuoltolain alaisissa lapsiperheiden palveluissa. Lasten suojelu erikseen kirjoitettuna taas usein aiheuttaa sekaannusta ja lukijalle voi jäädä epäselväksi mitä käsitteellä tarkoitetaan. (Araneva 2022, XI-XII.) Myös kirjoitusasun sekä ymmärrettävyyden osalta koen helpommaksi käyttää näistä kahdesta osittain yhtenevästä toiminnasta valittua selkeää termiä.

Lasta suojelevaa sosiaalityötä toteutetaan kahden eri lain alaisuudessa. Lapsen sosiaalihuollon palveluntarpeen arviointia sekä lastensuojelun tarvetta arvioidaan samoin kahden eri lain alaisuudessa. Sosiaalihuoltolaissa sosiaalipalveluiden tarvetta perustellaan lapsen ollessa erityisen tuen tarpeessa. Erityisen tuen tarve ilmenee, mikäli lapsi on terveyttään tai kehitystään vaarantavassa tilanteessa kasvuolosuhteista tai omasta käytöksestä johtuen. (SHL 3§.) Perusteet tälle erityisen tuen tarpeelle ovat jotakuinkin samat kuin lastensuojelulaissa tarkoitettulla lastensuojelulain asiakkuuden alkamisen perusteella. Lastensuojelun palveluta tarvitsevalla lapsella on näiden sosiaalihuoltolaissa tarkoitettujen kasvuolosuhteiden tai omasta käytöksestä johtuvien terveyden ja kehityksen vaarantavien tarpeiden vuoksi myös tarve suojelulle. (LSL 27§.) Sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa lapsen lastensuojelun tarvetta arvioidaan aina tilanteissa, jossa jokin suojelun tarve tulee ilmi. (Araneva 2022, 6.)

Sosiaalipalveluiden järjestämisvastuu on siirtynyt kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alussa. Jokainen hyvinvointialue on saanut valtuudet järjestää nämä lakisääteiset palvelut haluamallaan tavalla ja päättää itse niiden rakenteista.

(STM, 2024.) Hyvinvointialueiden organisaatiossa on erilaisia tapoja organisoida näitä lakisääteisiä lasta suojelevan sosiaalityön muotoja.

Useilla hyvinvointialueilla nämä on jollain tavalla pilkottu omiksi erillisiksi palvelukokonaisuuksiksi, vaikka mikään ei estäisi myöskään toteuttamasta tätä yhtenä kokonaisuutena. Useilla alueilla vireille tulevat sosiaalihuollon asiat käsitellään ensin alku- tai ensiarvioinnissa ja tämän jälkeen eri työntekijät tekevät lapselle palvelutarpeen arvioinnin. Palvelutarpeen arviointi tehdään, ellei sen tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta tai asiakas sitä pyytää. Palvelutarpeen arvioinnin aikana lapsen sosiaalihuollon tuen tarve arvioidaan sekä selvitetään lapsen suojelun tarve, jollei se asian vireilletulon luonteen perusteella ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arviointi johtaa kolmenlaiseen erilaiseen lopputulokseen: 1. Lapsella ei ole sosiaalihuollon tuen tarvetta. 2. Lapsella on sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden tarve, mutta ei suojelun tarvetta. 3. Lapsella on lastensuojelulain mukaisten palveluiden sekä suojelun tarve.

Monilla Hyvinvointialueilla on eriytettyinä kokonaisuuksina sosiaalihuoltolain mukaiset sosiaalipalvelut sekä lastensuojelulain mukaisen palvelut. Lastensuojelun palvelut on voitu jakaa vielä avohuollon ja sijaishuollon sekä jälkihuollon kokonaisuuksiin. Kaikki nämä muodot sisältävät yhtenevästi kuitenkin lapsen edun toteutumisen yleiskäsitteen, joka on kirjattu sekä sosiaalihuoltolakiin (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 5§) että lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 417/2007 4§).

Lähtökohtaisesti ajatellaan, ettei lasta suojelevan työn tule puuttua lapsen tilanteeseen silloin kun vanhempien riidan välillä on keskeneräinen oikeusprosessi. Näin ajatellaan siitä syystä, ettei lasta suojeleva työn vaikuttaisi tai puuttuisi keskeneräiseen tuomiokäsittelyyn, jottei todellisiin olosuhteisiin vaikutettaisi kummankaan vanhemman osalta. Kuitenkin lapsen edun ja suojelun tarpeen näkeminen ja tarvittaessa puuttuminen näissä tilanteissa, voi olla merkittävää sekä tarpeellista. (THL2024b.) Rautio ym. (2021, 20) mukaan lasta suojelevalta työltä saatetaan kuitenkin odottaa ratkaisuja liittyen lapsen huoltoon, mutta lasta suojelevan työn toimivalta ei kuitenkaan tule ylittää näihin päätöksiin. Lasta suojelevan sosiaalityön osalta vanhempien riitely voi joskus kuitenkin aiheuttaa tilanteen, jossa lapsi on välittömässä vaarassa. Tällaisessa tilanteessa lastensuojelulain mukaisesti lapsi tulee sijoittaa kiireellisesti kodin ulkopuolelle, mikäli huoltajat eivät pysty suojaamaan lasta.

Perheiden kasvatusoikeutta ja yksityisyyden suojaa pidetään kansalaisoikeutena. Nämä oikeuden tulevan YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisesta julistuksesta (1948), lapsen oikeuksien julistuksesta (1958) ja lasten oikeuksien sopimuksesta (1989). Perheen kasvatusvastuussa yhdistyy lasten sekä vanhempien oikeudet. Lasta suojelevassa sosiaalityössä näiden oikeuksien kautta sosiaalityöntekijän velvollisuus on kohdata tilanteita eettisesti hyväksyttävällä tavalla. Lasta suojelevassa sosiaalityössä näkökulma on lapsen oikeudesta suojeluun ja perhe-elämän autonomian oikeuteen ja

näiden väliseen suhteeseen. Lasta suojelevassa työssä noudatetaan lievimmän riittävän puuttumisen periaatetta, jolloin ajatellaan ja pystytään perustelemaan myös vanhempien oikeuksien toteutuminen (Hämäläinen 2011, 54, 60–61; Rätty 2015; Araneva 2022.)

Lasta suojelevassa työssä eettinen pohdinta liittyy aina lapsen ja perheen tilanteen yksilölliseen arviointiin sekä tulkinnan tekemiseen. Arvio tulee pohjautua aina oikeaan ja oikeudenmukaiseen tietoon. Sosiaalityössä tunnustetaan se tosiasia, ettei työntekijä voi ennalta tietää onko tehty ratkaisu paras mahdollinen, vaan työntekijä puntaroi tilannetta lapsen edun mukaan erilaisten vaihtoehtojen kautta. (Laitinen & Väyrynen 2011, 171, 178; Araneva 2022, 11–13.) Eettisesti kestävä sosiaalityö vaatii työntekijältä rohkeutta perustella tekemiään valintoja lapsen edun mukaisesti. Näissä tilanteissa vanhemman oikeus saattaa jäädä toissijaiseksi. Lasta suojelevan työssä korostuu muun sosiaalityön ohella julkinen valta sekä kontrolli, jonka avulla lapsen tilanteessa pyritään tarvittavaan muutokseen. Ristiriitatilanteissa vallan merkitys korostuu ja luottamuksellisen yhteistyösuhteen luominen voi olla haastavaa. Luottamuksellinen yhteistyösuhte nähdään eettisesti kestävä sosiaalityön kulmakivenä. (Laitinen & Väyrynen 2011, 179–180; Rätty 2015, 12–18.)

2.4 Lapsen etu

Lapsen edun käsitteen yleiskattona pidetään Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklaa. Maailmanlaajuisessa sopimuksessa velvoitetaan aina ensisijaisesti ottamaan kaikissa lasta koskevissa asioissa huomioon lapsen etu. Tämä koskee julkisen ja yksityisen sosiaalihuollon, eri tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten sekä lainsäätöelinten toimia. Tämä toimii pohjana kaikelle lasten asioita koskevilla laeilla sopimusta koskevissa maissa. (LOS 60/1991.)

Lapsen etu käsitteenä on hyvin laaja ja monitahoinen, jota tulkitaan eri asiayhteyksissä kuitenkin hieman toisistaan eroavin tavoin. Lapsen huoltoa koskevassa laissa lapsen etu on myös vahvasti esillä, mutta lapsen edun käsitteen määrittely on vaikeaa. (Auvinen 2006, 199; Valjakka 2002, 53–54.) Käsite voidaan tulkita monella eri tavalla. Valjakkan (2002, 54) mukaan lapsen perus- ja ihmisoikeuksien kautta lapsen edun käsitteelle saadaan päätökseen pohjautuva ydinsisältö, johon tehtyjä päätöksiä voidaan yleistää perustaa. Näissä tilanteissa kuitenkin lapsen tilanteen yksilöllinen määrittely tulee huomioida huolimatta siitä mihin lakiin päätös pohjautuu milloinkin. (Araneva, 2022; Hautanen & Ritala-Koskinen 2022.)

Lastensuojelulaki on erityislaki, jonka tarkoituksena on turvata lasta ja toteuttaa lapsen oikeuksia. Lain puitteissa lapsen etua voidaan arvioida joko lapsikeskeisesti tai perustaa arvio lapsen elämiseen osana perhettä. Lapsikeskeisesti tehty arvio perustuu

lapsen omaan näkökulmaan. Perhekeskeisessä arvioinnissa taas punnitaan vanhempien etuja sekä velvollisuuksia toteuttaa lapsen etua. (Räty 2015, 11–12; Araneva 2022, 5–7.) Lasta suojelevan sosiaalityön osalta lapsen edun arvio perustuu perhekeskeiseen tapaan ymmärtää ja tulkita lapsen tilannetta ja oikeuksien toteutumista. (Araneva 2022, 6.) Lapsen hyvinvoinnin ensisijainen vastuu ja lapsen edun toteutuminen on lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Lastensuojelun kuuluu tarvittaessa tukea vanhempia tässä kasvatustehtävässään järjestämällä tarvittavia palveluita sekä apua riittävän vanhain. (LSL 417/2007.)

Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta lapsen etua määritellään juuri kyseisen lapsen tilanteen yksilöllisestä arvioinnista käsin. Lapsen edun mukaisuutta ei voida arvioida pelkästään lapsen vanhempien tarpeiden tai vaatimusten pohjalta, vaikka ne seikat onkin otettava huomioon. (Räty 2019, 12–14; Araneva 2022 5–7.) Omassa työssäni lasta suojelevan sosiaalityön saralla lapsen edun pohdinta näyttäytyy myös haastavana. Vanhemmilla on usein palvelutarpeen arvioinnin aikana tarkka käsitys siitä mikä juuri heidän lapsensa edun mukaista on. Perustelu liittyy usein vahvasti heidän omiin tarpeisiinsa tai vaatimuksiinsa, eikä välttämättä ole linjassa lasta suojelevan sosiaalityön työtä määrittäviin lakeihin tai lapsen omiin toiveisiin.

Lapsen edun arviointiin liittyvät vahvasti lapsen ikä sekä kasvuolosuhteet, vanhempien olosuhteet sekä kyvyt vastata lapsensa hoivasta ja huolenpidosta. Lasta koskevassa päätöksenteossa onkin kyettävä selvittämään sekä pohtimaan erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen merkitystä lapsen elämälle. Eri ikäisillä lapsilla on erilaiset tarpeet, jotka vaikuttavat lapsen edun toteutumiseen. Lasta suojelevan työn näkökulma pohjautuu vahvasti lapsen edun toteuttamiseen, joka osaltaan voi vaikuttaa siihen, että jonkun muun oikeuksia joudutaan rajaamaan. (Räty 2019, 12–15.) Tätä asiaa vanhempien on välillä haastava käsittää, sekä tämän asian riittävän kattava selvitys vanhemmille voi olla haasteellista todentaa, mikäli vanhemmat ovat asiassa erimielisiä työntekijään tai lapseen nähden (Araneva 2022, 6.).

Lapsen etua pohdittaessa eri näkökulmia lapsen edun toteuttajina ei voida laittaa etusijajärjestykseen. Lastensuojelun näkökulmasta on myös todennetusti kyse lapsen tulevaisuuden ennusteen tekemisestä ottaen huomioon lapsen sen hetkinen tilanne ja olosuhteet sekä erilaiset ratkaisuvaihtoehdot ja niiden tuomat muutokset tilanteelle. Tärkeää onkin, että ratkaisua tehdessä otetaan huomioon kaikkia lapsen etuun vaikuttavia näkökohtia ja seikkoja unohtamatta perheen merkitystä. (Räty 2019, 13–14.) Eri vaihtoehtojen perustelu lapsen edun toteutumisen kannalta muodostuu merkittäväksi.

Huomiota on kiinnitettävä myös siihen mitkä seikat ja asiat ovat painoarvoltaan korkeampia juuri kyseisen lapsen tilanteessa. (Räty 2019, 13–14.) Pohdittaessa tulee huomioida myös eri ratkaisuvaihtoehdot ja tehdä selkeää vertailua ja perustelua siitä, miten ja miksi lapsen etu toteutuu parhaiten. (Araneva 2022, 11–13.) Rädyn (2019, 15)

mukaan lapsen edun arviointi tulee aina olla juuri kyseisen lapsen kokonaistilanteen arviointia, jossa on punnittava sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä sen turvaamiselle.

Lapsen edun toteutumiseen lasta suojelevassa sosiaalityössä liittyy vahvasti lapsen itsensä osallisuus asiassa. Lastensuojelulaki (417/2007 20§) määrittää, että lapsen omia mielipiteitä ja toivomuksiaan tulee kuulla ja ottaa huomioon päätöksiä tehdessä. Mielipiteen selvittäminen tulee tehdä hienovaraisesti. Mielipiteen selvittämisellä ei saa kuitenkaan aiheuttaa haittaa lapselle tai hänelle läheisille ihmissuhteille ja asiassa on otettava huomioon lapsen ikä- ja kehitystaso. Lasta suojelevassa sosiaalityössä lasta pyritään tapaamaan ja lapsen mielipiteitä hänen elämässään liittyviin asioihin selvitetään erilaisin keinoin. Rätty (2019, 182–183) toteaa että mitä merkityksellisemmästä asiasta lapsen elämässä on kyse, sitä enemmän painoarvoa lapsen omalle mielipiteelle tulee kohdentaa. Lapsen tulee olla tietoinen siitä, miksi häneltä näitä asioista kysytään ja mihin tieto vaikuttaa, sekä tiedon antaminen tulee olla lapselle aina vapaaehtoista. (LSL 417/2007; SHL 1301/2014.)

Lasta suojelevan työn tarkoitus, tavoite sekä näkökulma poikkeaa lapsi- ja perheoikeuden sekä perheoikeudellisten palveluiden työstä, sillä huolto- ja tapaamisriidoissa tuomioistuin tulkitsee lapsen etua oikeudenratkaisua säätelevien lakien näkökulmasta, joiden pääpaino on lapsen oikeudessa vanhempiin. Tällaisessa tilanteessa näkökulma lapsen edusta saa vääjäämättä toisenlaisia vivahteita kuin lasta suojelevassa sosiaalityössä, jossa lapsen etu pohjautuu lapsen oikeuksiin sekä oikeuteen tulla suojelluksi. (Araneva 2022, 5–7.)

TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.5 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kirjallisuuskatsauksen keinoin, millaisena lapsen edun käsite lasta suojelevan sosiaalityön kontekstissa näyttäytyy vaativien erotilanteiden eri yhteyksissä.

Tutkimuskysymyksiäni ovat: ”Millaisena lasta suojelevan sosiaalityön lapsen edun käsite näkyy vaativissa erotilanteissa työskentelevissä yhteyksissä?” sekä ”Millaista monialaista yhteistyötä on jo olemassa vaativien erotilanteiden saralla?” sekä ”Minkälaisin keinoin jo olemassa olevaa monialaista yhteistyötä voitaisi lisätä, jotta vaativien erotilanteiden keskellä elävien lasten etu tulisi huomioitua entistä paremmin lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta?”.

Olen valinnut tutkimukseni metodiksi narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, joka on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen yksi muoto. Valintaani on ohjannut tutkimuskysymykset, aineiston haku sekä tutkimukseen valikoitunut lopullinen aineisto.

2.6 Narratiivinen kirjallisuuskatsaus

Tutkimukseni toteutustapa on narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaus tutkimusmetodina tarjoaa tutkijalle mahdollisuuden perehtyä aiempiin tutkimuksiin ja niiden havaintoihin sekä tiivistää olemassa olevia aineistoja uuden tieteellisen tiedon tuottamiseksi (Salminen 2011, 22). Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmänä prosessi, joka muodostuu aineiston keräämisestä, synteesin luomisesta sekä aineiston

analysoinnista. Näiden vaiheiden kautta viedyllä tutkimuksella pyritään vastaamaan asetettuun tutkimuskysymykseen. (Suhonen ym. 2015, 9.)

Tutkimusmenetelmällä pyritään muodostamaan uudenlaista tietoa jo aiemmin tutkituista aiheista. Voidaankin ajatella, että narratiivisella kirjallisuuskatsauksella tehdään tutkimusta aiemmista tutkimuksista sekä pyritään muodostamaan uudenlaista kokonaiskuvaa jo olemassa olevasta tieteellisestä tiedosta. (Salminen 2011, 1.)

Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen ajatellaan olevan yleiskatsaus valittuun aiheeseen ja metodi ei pidä sisällään tiukkoja tai tarkkoja sääntöjä aineiston haussa. Tutkimusta ohjaavat tutkimuskysymykset voivat olla laajemmassa mittakaavassa asetettuja kuin esimerkiksi systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa voi olla kuitenkin joitakin systemaattisen katsauksen piirteitä, mutta aineistoa ei kuitenkaan seulota yhtä tarkasti ja valikoivasti. Valitsemani tutkimusmetodi pyrkii tuottamaan tutkijalle ymmärrystä yleistämiseen tutkittavan aineiston perusteella. (Salminen 2011, 6–8; Vilka 2023, 1.2.1.)

2.7 Aineiston haku

Tutkimuksen valikoituneen aineiston olen hakenut alkuvuoden 2024 aikana. Aineiston hakuun on vaikuttanut tutkimuksen aiheen tarkentuminen. Tein aineiston hakua useampia kertoja, eri tietokantoja ja hakusanoja hyödyntäen väljemmän tutkimusköikulman kautta. Hain useista tietokannoista koeluonteisesti aineistoja hakusanoilla huoltoriita, erovanhemmuus, lapsen etu, eroriita, sovittelu. Tietoisesti päätin hakea aineistoja vain suomen kielellä, sillä nimenomaisesti minua kiinnostaa se, miten valittua aihetta on tutkittu Suomessa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Kiinnostuksen takana oli myös uteliaisuus vaativien huoltoriitojen tutkimusta sekä ehkäisyä kohtaan. Löysin aihetta sivuten muutamia eri asteisia opinnäytetöitä, mutta totesin, etteivät ne ole kuitenkaan käyttökelpoisia oman tutkimukseni aineistossa. Näiden lähdeluette-loista kuitenkin löysin kiinnostavia materiaaleja, joiden kautta nousi vanhemmin esille osa aineistostani.

Aineiston haun yhteydessä tein havainnon, ettei huoltoriitojen ja vaativien erotilanteiden osalta lasta suojelevan sosiaalityön kontekstissa löydy suomeksi julkaistua tutkimuskirjallisuutta. Suomenkieliset julkaisut käsittelevät aihetta pääasiassa perheoikeudellisten palveluiden, tuomioistuinten sekä lasten kokemusten näkökulmasta. Tästä johtuen tutkimukseni aihe muokkautui lopulliseen muotoonsa aiemmista suunnitelmistani poiketen. Aineiston hakua tein pidemmän aikaan, ja lopulliset tutkimukseeni valikoituneet aineistot nousivat kaikkien hakujen yhteydessä jollain tavalla esille. Hain aineistoja sähköisen haun kautta, mutta myös manuaalisesti käymällä läpi eri tiedelehtien sisältöjä useiden vuosien ajalta. Lopullisen aineiston haun tein

Journal.fi-verkkosivustolta, jossa on saatavilla kaikki suomalaiset tiedelehdet. Kaikki aineistoon valikoituneet artikkelit löytyivät myös sieltä. Alkuperäisen haun perusteella aineistoon valikoitui yhdeksän artikkelia. Luettuani ja perehdyttyäni kaikkiin tarkemmin, jäin tutkimuksesta pois vielä kolme artikkelia, sillä sisältö ei vastannut riittävällä tavalla tutkimusongelmaani. Tutkimuksen aineistoksi jäi siis kuusi artikkelia.

Tutkimukseni näkökulma ja teoreettinen viitekehys pohjautuu eron jälkeiseen vanhemmuuteen, vaativiin erotilanteisiin, lasta suojelemaan sosiaalityöhön sekä lapsen edun käsitteeseen siinä kontekstissa. Aineisto valikoitui vaativien ero- ja huoltoriitojen aiheista eri ammattilaisten näkökulmista tehtyihin tutkimuksiin. Vilkan (2023, 1.2.1.) mukaan aineiston mukaanotto ja poissulkukriteerien muotoileminen edellyttää tutkijalta perusteltua harkintaa. Kriteerit tulee valita siten, että aineiston avulla tutkimus vastaa ennalta asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Aineiston mukaanotto- ja poissulkukriteerit olen kuvannut taulukkoon 1.

Taulukko 1 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Mukaanotto	Poissulku
Vertaisarvioitu julkaisu	Ei vertaisarvioitu julkaisu
Artikkeli käsittelee huolto- / eroriitoja tai niiden parissa tehtävää työtä	Artikkeli käsittelee eroa ilman huolto- / eroriitaa
Artikkelin näkökulma liittyy jollain tavalla lapsen etu-käsite	Artikkelin näkökulmassa ei ole huomioitu lapsen etu-käsitettä
Artikkelissa on moniammatillinen näkökulma	Artikkelissa ei ole huomioitu moniammatillista näkökulmaa
Artikkelissa on huomioitu sosiaalityön näkökulma	Artikkelissa ei ole huomioitu sosiaalityön näkökulmaa
Suomalainen suomessa toteutettu artikkeli	Ulkomaalainen artikkeli

2.8 Aineiston esittely

Tutkimukseni aineisto koostuu kuudesta vertaisarvioidusta artikkelista, jotka kaikki ovat löydettävissä journal.fi sivustolta. Sivusto on Tieteellisten seurain valtuuskunnan ylläpitämä tiedelehtiä toimittava ja julkaiseva palvelu. Palvelussa on tällä hetkellä noin 140 suomalaista tieteellistä lehteä sekä vuosikirjaa. Aineisto valikoitui lopulta hyvin nopeasti tutkimusongelmani ja kysymystenasettelun päätöksen jälkeen.

Aino Kääriäinen (2019) tarkasteli tutkimuksessaan olosuhdeselvityksiä tekevien ammattilaisten tapoja muodostaa, tuottaa ja muotoilla vanhempien huoltoriidan keskellä elävien lapsien käsityksiä tilanteestaan. Tutkimus oli toteutettu viiden eri

käräjäoikeuden pyynnöstä sosiaalitoimen toteuttamien 56 olosuhdeselvityksen laadullisena analyysinä. Olosuhdeselvitykset olivat valikoituneet tutkijan pyynnön perusteella siten, että käräjäoikeudet toimittivat tutkijalle toivotun määrän olosuhdeselvityksiä, jotka tehtiin avioeron yhteydessä. Kriteerinä oli nimenomaisesti olosuhdeselvitys avioeron yhteydessä, ei vain tapauksen riittäisyys. Tutkimustuloksissa nousi esille olosuhdeselvityksellä olevan erityinen juridinen tehtävänsä huoltoriidan ratkaisemisessa. Olosuhdeselvitystyö kuvautui vaativana asiantuntijatehtävä, jonka kirjoitusmuodolla on valtavaa merkitystä, vaikkei oikeuden näkökulmasta validilla tekstillä ole välttämättä tekemistä riidan ratkaisun tai lapsen edun toteutumisen kanssa. Sen sijaan merkityksellistä olisi tutkimustulosten mukaan keskittää huomiota nykyistä enemmän riitelyn seurausvaikutuksiin lapsen elämässä.

Leena Autonen-Vaaranieni (2019) paneutui tutkimuksessaan erityyötä tekevien perheammattilaisten asemoitumiseen vanhemmuutta ja sitä koskevia kehyksiä kohtaan. Tutkimus pureutui erojen parissa työskentelevien perheammattilaisten näkökulmaan. Tutkimus toteutettiin laadullisena asennetutkimuksena ja kehysanalyysinä. Tutkimusaineisto koostui yhden suuren kaupungin 18 erilaista erityyötä tekevän ammattilaisten haastatteluista vuosien 2011–2012 välillä. Haastatteluissa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, johon oli lisätty provokatiivisia väitteitä. Tutkimuksen tuloksissa ilmeni kolmea perheammattilaisten tunnistamaa vanhemmuuden kehystä: yhdenveroisen vanhemmuuden kohtaamisen kehyksen, yhteistyövanhemmuuden ihannetta lapsen edun toteuttajina tuovan kehyksen sekä arjen vanhemmuutta arvostavan kehyksen. Tutkimustuloksissa nousi esille ammattiryhmien eroja vanhempiin suhtautumisessa sekä eri ammattiryhmien välisiä jännitteitä kiistatilanteissa. Tämän vuoksi tutkimustulosten perusteella jatkossa eropalveluiden kehittämisessä tulisi kiinnittää huomiota moniammatillisten ja organisaatorajoja ylittävään erityöhön. Tutkimuksen perusteella nousi esille empiirisen lisätutkimuksen tarve erityyön kehittämisen kannalta.

Hannele Forsberg ja Aino Ritola-Koskisen (2021) tutkimuksen tehtävänä oli tarkastella millaisena huoltoriita-asioita käsittelevien käräjäoikeuden tuomarien selonteoissa eri ammattilaisten asemat ja yhteistyö näyttäytyivät. Tutkimus toteutettiin laadullisena teemahaastattelututkimuksena. Tutkimuksessa aineistoja käytettiin 12 käräjäoikeuden tuomarin kolmea ryhmähaastattelua. Tuomarit työskentelivät kolmessa eri perheasioita käsittelevässä käräjäoikeudessa. Kaikilla haastatelluilla oli 10–12 vuoden kokemus yhteistyöstä olosuhdeselvitystä tekevien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tutkimuksen tuloksissa oli nähtävissä kolmea erilaista yhteistyösuhdetyyppiä tuomarien ja sosiaalityöntekijöiden välillä. Näissä kolmessa yhteistyösuhteessa olosuhdeselvitystyö näiden kahden ammattikunnan välisenä yhteistyönä hahmottui eri tavoin. Tutkimustuloksissa näkyi tarve pohtia olosuhdeselvitystyön kehittämistä monialaiseen yhteistyösuuntaan. Toisena tärkeänä asiana tutkimuksen tuloksissa tuli

näkyväksi huoltoriita-asioiden olevan vaativaa asiantuntijatyötä, jossa tuomarit tekevät ratkaisuja toisen asiantuntijan lausuntojen perusteella. Tutkimustulosten perusteella huoltoriita-asioiden osaamisen keskittäminen niihin erikoistuneisiin yksiköihin olisi perusteltua.

Laura Parkkisenniemi (2017) artikkeli käsitteli oikeusnäkökulmasta sovittelutapoja lapsi- ja perheoikeudellisissa asioissa ja kuinka lapsen etu näissä toteutuu. Artikkelin tarkoituksena oli tuoda ilmi yleiskuvaa perheasioiden sovittelusta ja asiantuntija-avusteisesta sovittelusta, joissa lapsen etu ja asema keskellä vanhempien välistä riitaa usein unohtuu. Artikkelissa käsiteltiin perheasioiden sovittelua ja asiantuntija-avusteista sovittelua, niiden kehitystä ja nykytilaa sekä ongelmia. Artikkelin otti kantaa siihen millä keinoin perheoikeudellisissa asioissa pystyttäisi entistä enemmän olemaan mukana jo varhaisessa vaiheessa, jolloin varhaisen vaiheen apu tukisi lapsen ja perheen hyvinvointia sekä toisi mahdollisesti säästöjä myös valtion taloudelle ennaltaehkäisten pitkittyneitä huoltoriitoja.

Marja Leena Böökkin ja Johanna Terävän (2022) tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisia toimijoita ja positiota vanhemmat ottavat puhuessaan eron jälkeisestä vanhemmuudesta. Tutkimus toteutettiin Ensi- ja turvakotien liiton erotyössä vapaaehtoisesti mukana olleiden 32 vanhemman teemahaastatteluna vuosien 2016–2020 aikana. Tutkimuksen näkökulmana oli erotyössä mukana olleiden vanhempien kertomat asiat erovanhemmuudesta teemahaastatteluissa yhteisvanhemmuuden näkökulmasta. Tutkimustuloksissa löytyi kahta erilaista pääteemaa erovanhemmuuden toimijuudesta sekä kuutta eri puhujapositiota. Puhujapositioissa oli havaittu erovanhemmuuden eri sävyjä hyvästä yhteistyöstä täysin vastakkaiseen taisteluun. Tutkimuksen merkityksellisyys korostui eron jälkeisten tilanteiden ymmärtämisessä yhteistyövanhemmuuden sekä myös rinnakkaisvanhemmuuden saralta. Tutkimustulosten vaikutusten toivottiin näkyvän tulevaisuuden erotyöskentelyssä sekä ammatilaisten koulutussisällöissä.

Susanna Rautio, Anna Nikupeteri ja Merja Laitinen (2023) selvittivät tutkimuksessaan millaista ammatillista osaamista vaativissa erotilanteissa työskentelevät ammattilaiset tarvitsevat voidakseen tehdä riskien arviointia lapsinäkökulmaisesti. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna 13 vaativien erotilanteiden parissa työskenteleville ammattilaisille, jotka olivat osallistuneet Ensi- ja turvakotien liiton Turvassa-hankkeen lapsinäkökulmaisen riskinarvioinnin koulutukseen. Tutkimus oli osa laajempaa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa Lapsinäkökulmainen arviointi ja työskentely vaativissa erotilanteissa hanketta (VN/9258/2023). Tutkimustuloksissa nousi esille kolmen eri pääluokan kautta lapsinäkökulmaisessa riskinarvioinnissa tarvittava osaaminen: Lapsikeskeisen tiedon analysoiminen sekä lapsen tilanteen määrittelyn hallinta, erotyöhön liittyvien ilmiöiden sekä ilmiöiden erojen ja vaikutusten tunnistaminen sekä monialaisen ammatillisen tiedon rakentaminen.

Tuloksissa nousi esille näiden kaikkien kolmen osaamisen ulottuvuuksien hallinta ja ymmärrys niiden sidonnaisuudesta toisiinsa, jotta lapsinäkökulmaista riskinarviointia pystyy toteuttamaan. Tutkimustulosten merkittävyys korostui siinä, että vaativissa erotilanteissa ammattilaisilta vaaditaan erityisosaamista, jota on tuotu esille kansainvälisestikin vaativien erotilanteiden tutkimuksissa.

2.9 Aineiston analyysi ja eettinen luotettavuus

Tutkimukseni aineiston käsitelymetodinä käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, joka on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tutkittavasta aineistosta nostetaan tutkimuskysymysten sekä teoreettisen viitekehyksen kannalta oleellisia asioita ja eritellään ne aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 57–58.) Aloitin aineiston analysoimisen tutustumalla artikkeleihin useampia kertoja. Lukemiskertojen aikana merkitsin aineistoihin tutkimuskysymysten ja teoreettisen viitekehyksen kannalta merkittäviä kohtia, aineistoa pelkistäen. Tämän jälkeen kirjoitin merkityt kohdat omaksi tekstikseni. Kirjoittamisen jälkeen aloin artikkelikohtaisesti värikoodata tekstejä eli ryhmitellä aineistoa.

Sisällönanalyysissä tutkimusaineisto pilkotaan tutkijan valitseman viitekehyksen mukaisesti ja tämän jälkeen ryhmitellään uudelleen aineistosta nousevien aihepiirien mukaan. Ryhmittelyä seuraa aineiston teemoiksi muodostaminen. Tämän jälkeen nämä teemoitellut kohdat koodataan tutkijan valitsemalla tavalla. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 58.) Teemoittelun jälkeen aineistosta luodaan koodattuja ryhmiä, jonka tarkoituksena on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Teoriaohjaavassa analyysissä teemat muodostuvat lopulta valittuun teoreettiseen viitekehykseen pohjautuen, vaikka aineiston analyysiä aluksi tehdäänkin aineistolähtöisesti. Teorialähtöisessä analyysissä tutkimuksen edetessä vaihtelevat aineistolähtöisyys sekä teoreettisen viitekehyksen rakenne. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 58; 61.)

Tämä on havaittavissa oman tutkimukseni tuloslukuissa, jotka pohjautuvat teoreettisen viitekehyksen käsitteisiin. Omassa tutkimuksessani kirjoitin alkuperäisestä aineistosta värikoodaamani kohdat omaksi tekstikseni. Tämän jälkeen värikoodasin tekstit uudelleen löytämieni teoreettisen viitekehyksen mukaisten ryhmien alle ja lopuksi valitsemieni otsikoiden alle teemoiksi. Lopulta värikoodien mukaisista ryhmistä muodostui viisi teemaa, jotka ovat Eron jälkeisen vanhemmuuden muotoja, Lapsen edun toteutuminen, Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulma vaativissa erotilanteissa, Oikeuden näkökulma vaativissa erotilanteissa sekä moniammatillisen osaamisen tarve vaativissa erotilanteissa. Aineiston käsittelyn sekä analyysin tekemisen jälkeen pääsin kokoamaan sekä kirjoittamaan auki tutkimustuloksiani.

3 TUTKIMUSTULOKSET

3.1 Eron jälkeisen vanhemmuuden muotoja

Tutkimuksen aineistoissa tuli vahvasti esille eron jälkeisen vanhemmuuden erilaiset olomuodot sekä ilmentymät ja niiden vaikutukset vaativissa erotilanteissa. Kuten aiemmin jo totesin, suurin osa eroavista vanhemmista pystyy eron jälkeen rakentamaan toimivaa yhteisvanhemmuutta. Eron tapahtuessa perheen rakenne muuttuu aiemmasta ja perhe rakentuu ja järjestäytyy uudelleen. (Kiiski 2012, 172; Vaitomaa, Muukonen & Rautio 2021, 1.) Böök ja Terävä (2022) toivat tutkimuksessaan esille kahdenlaisia toimijuuksia sekä useampia puhujapositioneja toimijuuksien kategorioissa haastateltuaan erovanhempia vanhempien yhteistyöstä ja vanhemmuudesta. Haastatelluista suurin osa oli osallistunut Ensi- ja turvakotien liiton Vanhemman neuvo-vertaistuki ryhmään, ja kaikki haastatellut oli löydetty Ensi- ja turvakotien liiton verkostojen kautta. Tuloksissa näkyi ohutta sekä vahvaa toimijuutta, joista kummastakin erottui eri puhujapositioneja.

Vahvan toimijuuden vanhemmissa Yhteistyökumppaneiksi kuvatussa positiossa entinen puoliso nähtiin lapsen toisena vanhempana, jonka kanssa yhteistyö sekä vanhemmuus jatkuvat parisuhteen päättymisestä huolimatta. Tällaisessa tilanteessa vanhempien arvomaailma kuvautui saman suuntaisena, sekä heillä oli olemassa yhteinen tavoite lapsensa edusta tilanteessa, jossa vanhemmuus ja perheen rakenteet rakentuvat uudelleen. Tilanteessa vanhemmilla oli myös kykyä nähdä ja rakentaa vanhemmuutta lapselle sopivalla tavalla eikä toisen vanhemman kykyjä ja tapaa toimia vanhempana ollut tarve arvostella. Tutkimuksessa nousi esille vahvana näkemys siitä, että vanhempien sujuva yhteistyö ja samansuuntainen näkemys loivat vahvaa pohjaa lapsen turvallisuudentunteelle. Hyvässä yhteistyössä vanhempien keskinäinen kunnioitus sekä jaettu vastuu lapsesta ja itsestä tuli näkyväksi. (Böök & Terävä 2022, 18–

20.) Tämänkaltaista vanhemmuutta ei juurikaan näy eri eropalveluiden käytännön työssä, lukuun ottamatta perheoikeudellisten palveluiden lastenvalvojan työtä, jossa vahvistetaan vanhempien sopimuksia lapsen huoltoon ja tapaamisiin liittyen. Lasta suojelevan sosiaalityön saralla tämän kaltaista vanhemmuutta näyttäytyy asiakastilanteissa, joissa ei ole kyse vanhempien välisestä riitelystä.

Oman tutkimukseni ja tulosten kannalta olennaisimmat positiot vahvan toimijuuden kategorioista löytyi Vastuunkantajien sekä Taistelijoiden positioista. Joissain tilanteissa eron jälkeisessä vanhemmuudessa vastuu ei jakaantunut tasaisesti. Se ei kuitenkaan automaattisesti tarkoittanut sitä, että vanhemmat olisivat tilanteessa erimielisiä. Böök & Terävä (2022, 18–19) tutkimuksen mukaan Vastuunkantajien kerronnassa yhteisvanhemmuus ja jaettu vastuu näyttäytyi sujuvana, vaikka toinen kantoi-kin lapsen asioissa suuremman vastuun. Näissä tilanteissa tutkimuksen vastuunkantajavanhempien puheessa näkyi kyky ymmärtää tilannetta, toista vanhempaa ja hyväksyä vastuunjaon epätasaisuus. Vastuuta enemmän kantava vanhempi ei kritisoinut toisen vanhemman vähäisempää vastuuta taikka vanhemmuuden kykyjä. Näissä tilanteissa tutkimuksen mukaan myös vanhemmuuden vastuu oli yhteiselon aikana ollut Vastuunkantaja-vanhemmalla, joka jatkui oletetusti ja sujuvasti myös eron jälkeisessä elämässä.

Ohuen toimijuuden osalta näyttäytyi tutkimukseni osalta merkittävimpinä uhrin, luovuttajien ja sopeutujien positiot. (Böök & Terävä 2022, 18). Tutkimuksessa tuli ilmi tilanteita, joissa vastuu jakautui epätasaisesti toisen vanhemman haluttomuudesta, kyvyttömyydestä tai vanhempien erilaisista näkemyksistä johtuen nimettiin Uhreina, Luovuttajina tai Sopeutujina. Toimijuuksien kuvauksia yhdisti ohut mutta kuitenkin jollain tavalla osallinen toimijuus yhteisen lapsen elämässä. Toimijuuksia kuvaaviin tilanteisiin oli ajauduttu osittain vastentahtoisestikin tai olosuhteiden vuoksi, ei kuitenkaan omana valintana. Näissä toimijuuksissa oleellista oli se, ettei vanhemmilla ollut asiasta jaettua yhteistä käsitystä eikä ymmärrystä yhteisestä vanhemmuudesta, taasen kuin vahvan toimijuuden vastuunkantajien kohdalla.

Uhrin tilanteessa toimijuus näyttäytyi vahvasti avuntarvitsijana, jonka tuli saada ulkopuolista tukea ja apua tilanteessa, jossa entinen puoliso uhkasi haastatellun omaa vanhemmuutta. Entinen puoliso näyttäytyi Uhrin mukaan vallankäyttäjänä, jonka tekemisiin Uhri ei pystynyt puuttumaan itsenäisesti, eikä välillisesti tuettunakaan. (Böök & Tervävä 2022, 19.)

Luovuttajien tilanteessa Böök & Terävä (2022, 19) mukaan haastateltu oli jo luovuttanut ajatuksesta yhteistyön toimivuuden tai mahdollisuuden suhteen. Yritystä yhteistyön rakentumiselle oli haastatellun mukaan yritetty pitkään ja erilaisin keinoin, mutta tuloksetta. Tämä johtui nimenomaisesti toisen vanhemman haluttomuudesta tai kyvyttömyydestä yhteiseen päämäärään. Luovuttajien ryhmässä näkyi luovuttaminen suhteessa toisen vanhemman kanssa tehtävään yhteistyöhön, mutta ei

kuitenkaan toisen vanhemman suhteessa lapseen. Tilanne ei tutkimustuloksissa vaikuttanut lainkaan riitaisalta, vaan nimensä mukaisesti luovutetulta ja hyväksytyltä tilanteelta. (Böök & Terävä 2022, 19.)

Sopeutujat kuvautuivat Böök & Terävä (2022, 19–20) mukaan sopeutuneen tilanteeseen, jossa tavoiteltu yhteistyö ja yhteinen ymmärrys toisen vanhemman kanssa oli olemassa. Samalla kuitenkin haastateltu toi esille, ettei tilanteen ratkaisu ollut lopulta itseä tyydyttävä, tai asiasta ei ollut neuvoteltu riittävästi. Sopeutujan positiossa vanhempien keskinäinen luottamus ei välittänyt tuloksissa selkeänä, kuten yhteistyökumppaneiden ryhmässä. Sopeutujan tilanteessa korostui oma tyytymättömyys tilanteeseen, mutta kuitenkin näkemys siitä, että tilanne oli lapsen kannalta riittävän hyvä ja turvasi lapsen hyvinvointia. Tilanteeseen sopeutumalla haastateltu vanhempi näki, ettei tilannetta ollut hyvä alkaa hankaloittamaan omien toiveiden tai halujen mukaan, ellei siihen ole riittävästi lapsen edun mukaista perustetta. Sopeutujien tilanteessa näyttyi vahvana sujuvuutta tukevana asiana vanhempien keskinäiset yhteisesti tehdyt ja noudatetut tarkat sopimukset lapsen asioissa. (Böök & Terävä 2022, 19–20.) Sopeutujavanhempia olen itse kohdannut omassa työssäni tilanteissa, joissa lapsen asiassa on ollut tarve tehdä lapsen asiassa palvelutarpeen arviointia sekä selvittää lastensuojelun tarvetta.

Riitaisimpien vanhempien tilanne Böök & Terävä (2022, 18–20) tutkimustuloksissa näyttäytyi oman tutkimukseni kannalta kaikista oleellisimpana. Tilanne kuvautui sellaisena, jossa entisestä puolisoista ja lapsen toisesta vanhemmasta oli tullut vastustaja ja kilpakumppani kaikissa lapseen liittyvissä asioissa Taistelijana kuvatulle vanhemmalle. Kääriäisen (2019, 385–386) tutkimuksen mukaan huoltoriidoissa on hyvin yksiselitteistä se, että kumpikin vanhempi arvioi, tekee tulkintoja ja kertoo avoimesti toisen vanhemman puutteellisesta vanhemmuudesta, kyvykkyydestä sekä lapsen huomioimisesta. Böök & Terävä (2022, 18–20) mukaan tällainen toiminta tuli esille kerrontana, jossa kuvailtiin ja verrattiin toisen vanhemman toimia omaan, parempaan toimintaan. Tilanne loi näkyvästi riitaa ylläpitäviä sekä jatkavia mekanismeja, jossa keinoja ei tunnuttu kaihtavan.

Taistelijat kuvautuivat vanhempina, jotka puolustivat omaa agendaansa lapsen asiassa entistä puolisoaan vastaan. Haastateltu oli aktiivinen, asiaa eteenpäin vievä lapsen nimellisen, ei välttämättä todellisen edun tavoittelija. Näissä tilanteissa vanhemmilla näyttäytyi olevan hyvin vastakkaiset ajatukset ja näkemykset kaikissa lasta koskevissa asioissa. He myös osasivat kuvata ja kertoa lapsen asiasta vakuuttavasti ja etsivät aktiivisesti tukea agendalleen eri toimijoista. Näissä tilanteissa lapsi näyttäytyi vanhempien väliin jäävänä pelinappulana, joita käytettiin toista vastaan sekä asetettiin lapsi hänelle kuulumattomaan ja edun vastaiseen tilanteeseen. (Böök & Terävä 2022, 19.) Tällaiset toimijuudet kuvautuvat toistuvina lastensuojeluilmoitusten tekijöinä itse tai välillisesti lasta suojelevassa sosiaalisuudessa. Taistelijat ovat aktiivisia avun

ja tuen hakijoita omalle tarkalle päämäärälleen ja mikäli asiantuntijoilla ei ole heidän kanssaan yhtenevää ymmärrystä toisen vanhemmat kelvottomuudesta, syytetään työntekijää usein puolueellisuudesta.

Keskenään Taistelevien vanhempien oli vaikea nähdä tilannetta sellaisena, jossa yhteistyölle olisi ollut vielä rakennettavissa mahdollisuuksia. Sen hetkessä tilanteessa oli luovutettu ja yhteistyön mahdollisuus näyttäytyi mahdottomalta. (Böök & Terävä 2022, 18–20.) Autonen-Vaaraniemen (2019, 368) tutkimuksen mukaan perheammattilaiset perustelivat lapsen edun mukaisena vanhempien kykyä yhteistyölle, sillä vanhemmuus jatkuu myös eron jälkeen. Perheammattilaisten työn tärkeimpänä tavoitteena tuli esille työskentelyn tavoitteena olevan lapsen hyvän elämän ja arjen jatkuvuus vanhempien eron jälkeen. Parkkisenniemi (2017, 47) toi artikkelissaan esille tutkittuun tietoon pohjautuvan mielipiteensä siitä, että huoltoriitoja olisi mahdollista saada vähennettyä, mikäli kaikille eroaville vanhemmille olisi pakollisia eroinfoja tai eroneuvotteluita. Varhaisen vaiheen tuella perheiden hyvinvointi hänen mukaansa paranisi. Sitä minkä instanssin työhön tämä kuuluisi, ei artikkelissa otettu tarkemmin kantaa. Kääriäisen (2019, 386) tutkimuksessa näkyi vastaavasti selkeänä, että lapsen hyvä suhde vanhempaan tai molempiin vanhempiin on merkityksellisempää lapsen hyvinvoinnille kuin vanhempien keskinäinen sovinnollisuus. Tämä näkökulma tuli ilmi muissakin tutkimuksen aineistoissa ja näkyy seuraavissa alaluvuissa.

3.2 Lapsen edun toteutuminen

Tutkimustuloksissa lapsen edun toteutuminen lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta näyttäytyi ristiriitaisena ja haastavana koko aineiston osalta. Aineistoissa lapsen etu näyttäytyi toteutuvan, mikäli lapsella oli mahdollisuus, tai lapsi itse pystyi tuomaan esille oman mielipiteensä häntä koskevassa asiassa. Tämä liittyy vahvasti lasta suojelevan sosiaalityön lapsen edun toteutumiseen. (mm. Rätty 2019; Araneva 2022.) Samalla kuitenkin lasta tuli suojata joutumasta vanhempien riidan väliin ja lojaliteettiristiriidan kohteeksi, joka näyttäytyi vahvasti aineistoissa. Parkkisenniemi (2017, 44–45) mukaan lapsen kuulemista koskevissa asiayhteyksissä lapsen etu ja oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa on merkittävä ja koostuu osallisuudesta sekä suojelusta. Tämä etu ja oikeus pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Suomessa lapsen huoltoa ja tapaamista koskeva laki velvoittaa vanhempia selvittämään lapsen toiveet lapsen asioista koskevien päätösten yhteydessä. Vaativissa ja pitkittyneissä erotilanteissa on usein epäselvää mikä lapsen todellinen toive omiin asioihinsa liittyen on eikä sen selvittäminen ole helppoa. (Rätty 2019, 182–184.)

Kääräisen (2019, 388–398) mukaan lapselta saatettiin odottaa huoltoriidan aikana kykyä tuoda esille oma mielipiteensä asumisen ja arkielämän järjestämisen osalta.

Olosuhdeselvityksissä lapsen lojaliteettiristiriitaa suhteessa vanhempiin oli kuvattu vaihtelevasti. Lojaliteettiristiriidan vuoksi lapsen tosiasiallisen mielipiteen selvittäminen voi olla mahdotonta. (Immonen 2021, 94; Rätty 2019, 182–184). Osassa Kääriäisen (2019, 388–398) tutkimuksen aineiston olosuhdeselvityksissä oli kirjattuna erityisen tärkeä tieto siitä, että lapsi oli tuonut esille, ettei voi tai osaa päättää häneltä vaadittuja asioita. Vanhemmat olivat antaneet lapselle tilanteessa päätösvallan ja kirjaamalla lapsen mielipiteen selvitykseen oli kirjoittaja tuonut esille lapsen edun vastaisen tilanteen lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta. Tilanteessa lapsi oli laitettu vastuuseen huoltajalle velvollisessa asiassa. Kääriäisen (2019, 389) tutkimuksessa tämä oli kuvautunut tilanteena, jossa vanhempien kyvyttömyys toimia lapsen edun näkökulmasta tulee näkyväksi. (Rätty 2019, 12–20; Araneva 2022, 5–7.) Parkkisenniemen (2017, 42) aineistossa otettiin myös kantaa siihen, ettei lapsen etu toteudu, mikäli vanhemmat eivät kanna velvollisuuttaan päättää lapsensa asioista yksimielisesti, vaan hakevat päätöksen oikeuden tuomarilta.

Forsberg & Ritala-Koskinen (2021) tutkimuksessa lasta suojelevan sosiaalityön näkemys lapsen edusta tuli näkyväksi olosuhdeselvityksissä, jotka kuitenkin tuomareiden mielestä sisälsivät epäoleellisissa kuvauksissa lapsen ja kodin olosuhteista. Lasta suojelevassa sosiaalityössä ydinosaamista ja asiantuntijuutta on sosiaalityöntekijän kyky nähdä ja pystyä perustelemaan lapsen edun mukaisia tai vastaisia riskitekijöitä lapsen tilanteessa (Rätty 2019, 14–15; Rautio ym. 2023, 46). Kääriäisen (2019, 383) mukaan sosiaalityössä on paljon tilanteita ja etenkin lapsen edun näkökulmasta, jolloin on mahdotonta havaita tai tuoda ilmi suoraan ja tarkasti jokin tietty haitallinen yksittäinen asia.

Kääriäisen (2019, 383) mukaan lapsen oikeuksia ja etuja puolustaessa olosuhdeselvityksen tekijä tuli väistämättä ottaneeksi kantaa ja samalla loukkaavan vanhempien oikeuksia (Rätty 2019, 13). Forsberg ja Ritala-Koskinen (2021) tutkimuksen mukaan tuomareiden ja sosiaalityön tieteellinen näkemys eroaa toisistaan. Olosuhdeselvityksessä onkin Kääriäisen (2019, 383) mukaan oleellista se, millä keinoin olosuhdeselvityksen asiakirjassa saadaan välitettyä oikeudenmukainen sekä lapsen todellisuutta kuvaava kuva. Huoltoriitojen oikeudellisen ratkaisun näkökannalta oleellinen ja käyttökelpoinen teksti ei välttämättä tue riidan ratkaisussa. Ristiriitaa tuo myös se, ettei oikeuden näkökulmasta relevantti teksti välttämättä palvele lapsen etua. (Kääriäinen 2019, 391.)

Olosuhdeselvityksessä kirjoittaja tuo esille lapsen näkökulman omasta elämästään suhteessa molempiin vanhempiin. Olosuhdeselvitys toteuttaa siis myös lapsen oikeutta tulla kuulluksi itseään koskevassa asiassa. (Rätty 2019, 20.) Kirjoittaminen on aina kirjoittajan tulkintaa lapsen havainnoinnista, jota tehdään lapsen toiminnasta, kerronnasta ja suhteesta vanhempiin. Olosuhdeselvitys on oikeuden pyynnöstä tehty asiakirja, johon nojataan vahvasti lapsen elämän tärkeistä asioista päätettäessä. Tästä

syystä Kääriäisen (2019, 382–383) näkemyksen mukaan kirjoittajalla on äärimmäisen vaativa tehtävä. Kirjoittaessaan asiakirjaa laatija määrittelee lapsen ja vanhempien olosuhteiden kautta ongelmallisia tai haitallisia sekä myös myönteisiä että toivottavia asioita lapsen edun näkökannalta. Olosuhdeselvityksessä kirjoittaja tekee oikeuden pyynnöstä asiakirjalausunnon juuri kyseisen lapsen ja vanhempien tilanteesta. Asiakirjan ja asiantuntijalausannon perusteella oikeus ratkaisee mikä lapselle olisi sillä perusteella paras ratkaisu lapsen huollon, asumisen ja elatuksen kannalta kyseisessä tilanteessa. Asiakirjaa ja samalla sosiaalityön erityistä asiantuntemusta käytetään oikeiden ratkaisun perusteen osana. Tämän koen olevan lasta suojelevan sosiaalityön asiantuntijuuden ydintä ja lapsen edun toetutumisen puolustamista.

Autonen-Vaaraniemi (2019, 372–373) tutkimuksen mukaan perheammattilaisten työn orientaatiossa korostui vanhempien ohjaaminen ja yhteinen keskustelu lapsen edun mukaisista ratkaisuista. Perheammattilaisilla ei ollut mahdollisuutta ottaa kantaa siihen, miten asia tulisi ratkaista, vaan ratkaisut ovat vanhempien päätösvallassa. Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta lapsen edun mukaista voi joissain tilanteissa olla selkeä päätöksenteko ja ratkaisu lapsen asiassa. Huoltoriitojen rajaaminen lasta suojelevan työn ulkopuolelle aiheuttaa rajapinta-asiakkuuksia ja asiakkaiden pallottelua eri palveluiden välillä. Erilaisten erotyön muotojen ja palveluiden keskellä vanhempia ohjataan ottamaan apua vastaan ja pahimmillaan tämä pitkittää lapsen tilanteen todellista selvittämistä merkittävästi. (Autonen-Vaaraniemi 2019, 372–373.) Lasta suojelevan työn näkökulmalta vanhempien riitaisuus ja tavoite yhteistyövanhemmuudelle hankaloittaa joissain tapauksissa lapsen tilannetta.

3.3 Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulma vaativissa erotilanteissa

Perheammattilaisten tarve selvittää vanhempien välisiä kiistatilanteita näyttäytyi Autonen-Vaaraniemi (2019, 370–371) tutkimuksessa haasteellisena. Tilanteissa, joissa vanhemmat syyttivät toisiaan lapselle haitallisista asioista, perheammattilaisilla ei ollut tosiasiallisesti mahdollisuutta tai keinoja ottaa kantaa tilanteeseen tai päättää miten tilanteessa olisi pitänyt jatkossa toimia. Näissä tilanteissa lapsen ja perheen asia ohjautui toisiin palveluihin, usein kuntien (tätä nykyä hyvinvointialueiden) lasta suojelemaan sosiaalityöhön tai poliisitutkintaan. Tällöin tilanteessa tarvittiin lasta suojelevan sosiaalityön arviota lapsen suojelun tarpeesta. Todellisuudessa huoltoriidan aikana ilmi tulleita ilmoituksia käsitellään lain mukaisesti, mutta riitaan ei oteta kantaa lapsen huoltoon tai tapaamista koskevista asioista. Sen sijaan vanhempia ohjataan joko eropalveluiden piiriin tai hakemaan päätöstä käräjäoikeuden kautta.

Parkkisenniemen (2017, 36) mukaan puutteet sovittelupalveluiden järjestämisessä näkyvät kuormituksena lastensuojelun työkentässä. Tämä sama näkyy

läpileikkaavasti kaikissa lasta suojelevan sosiaalityön palveluissa vaativien erotilanteiden osalta. Parkkisenniemi (2017, 36) tuo esille ajatuksen siitä, että varhaisessa vaiheessa vanhempien konfliktiin puuttuminen saattaisi merkittävästi vähentää lastensuojeluilmoitusten määrää sekä lastensuojelun tarvetta ja kuormaa. Tällä hän perustelee ajatustaan jonkinlaisten velvoittavien eroinfojen tai eroneuvotteluiden järjestämiseksi ennen oikeuden käsittelyä.

Vaativiin erotilanteisiin liittyi Rautio ym. (2023, 46) tutkimuksen mukaan oleellisesti se tosiseikka, että viranomais- ja oikeuskäytäntöjen kautta riidan ylläpitäminen vanhempien välillä on mahdollista toistuvien yhteydenottojen ja lastensuojeluilmoitusten kautta. Tämä taas ei tue ajatusta lapsen edun toteutumisesta, sillä eläminen epävarmassa tilanteessa ja olosuhteissa vanhempien jatkuvan riidan keskellä vaarantaa lapsen kasvua ja kehitystä merkittävästi. Tutkimuksensa tuloksissa Autonen-Vaaranieniemi (2019, 36–37) toi esille näkemyksensä siitä, että vanhempien keskinäinen yhteistyö näyttäytyisi aina lapsen edun mukaisena erotyön saralla. Samaa näkemystä nosti esille Parkkisenniemi (2017, 45–46), todetessaan lapsen hyötyvän aina jollain tavalla vanhempien välisestä sovittelusta. Kuitenkin Autonen-Vaaranieniemi (2019, 36–37) mainitsi, ettei vanhempien välisen yhteistyön tavoite yksioikoisesti tarkoittanut aina lapsen edun toteutumista. Joissain tapauksissa riidaton yhden vanhemman kanssa eläminen tuki lapsen edun toteutumista enemmän kuin se, että vanhempien välistä yhteistyötä tavoiteltiin vuosia eri palveluiden sekä tahojen kautta tilanteen pitkittyessä.

Tämän tiedon valossa olisikin oleellista pystyä lasta suojelevassa sosiaalityössä puuttumaan vanhempien jatkuvaan riitelyyn ja lapselle haitalliseen toimintatapaan lapsen suojelemiseksi. Lapsen ja perheen tilannetta selvitettäessä Rautio ym. (2023, 46) toivat esille, että ilmiöiden ja riskien tunnistaminen vaativissa erotilanteissa oli tärkeää, jotta lapsi sai tarvitsemansa tuen sekä tarvittaessa hänen oikeutensa suojeluun toteutui. Mikäli asiaa käsiteltiin vain vanhempien välisen huoltoriidan näkökulmasta, jäivät lapsen turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavat riskitekijät huomaamatta. Tästä syystä viranomaisten puuttuminen ja aktiivinen toiminta olisi lapsen suojelun kannalta tärkeää. (Valjakka 2002, 55.) Lasta suojelevalla sosiaalityöllä onkin oltava riittävä tieto jokaisen lapsen tilanteesta, jotta lasta suojelevan sosiaalityön orientaatio tulee täytetyksi. Rautio ym. (2023, 48) tutkimustulosten perusteella on ehdottoman tärkeää, että ammattilaisilla olisi sekä riittävä että monipuolista osaamista vaativiin erotilanteisiin liittyvistä riskeistä ja ilmiöistä. Vaativien erotilanteiden osalta on merkittävää, että asioita osataan tulkita ja ymmärtää riittävän vakavasti, jottei riskit lapsen tilanteessa jää huomiomatta.

Rautio ym. (2023, 48) mukaan kaikilla eri alojen parissa työstelevillä on lapsen oikeuksien, edun ja suojelun edistämisen velvollisuus, niin lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ja viime kädessä lapsen suojeleminen on ensisijaisesti lasta suojelevan

sosiaalityön velvoite. (Räty 2019; Araneva 2022.) Tästä syystä huoltoriitoja ei voida ajatella vain vanhempien välisinä huoltoriitoina, jotka eivät kuulu suoranaisesti lasta suojelevan sosiaalityön työkenttään. Autonen-Vaaraniemi (2019, 375) tutkimuksen tulosten mukaan eropalveluiden kehittämällä tuettaisi myös sitä, ettei asiakkaita ohjattaisi jatkuvasti palveluista toisiin. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että huoltoriitojen rajaamisella lasta suojelevan työn ulkopuolelle aiheutetaan toistuvia sekä rajapinta-asiakkuuksia. Käytännössä omassa työssäni tämä on näkynyt toistuvina lastensuojeluilmoituksina sekä palvelutarpeen arviointeina niin vanhemmilta kuin eri viranomaistahoilta. Tämän lisäksi vanhempia ohjataan erilaisten vapaaehtoisten palveluiden piiriin tilanteissa, joissa lastensuojelukriteerit eivät täyty riittävällä tavalla ja jäädään odottelemaan, josko ajan kanssa asiassa saataisi lisää tietoa ja perusteita lastensuojeluasiakkuudelle. Lastensuojeluasiakkuudessakaan vanhempia ei kuitenkaan voida pakottaa toimimaan tietyllä tavalla lapsen edun mukaisesti, mutta vanhempia voidaan velvoittaa asian ratkaisuun. Viimesijaisena keinona voi olla myös lapsen huostaanotto, mikäli todennetaan ettei kumpikaan vanhemmista ole kykenevä vastaamaan lapsen edun mukaisista toimista ja kasvuolosuhteista.

3.4 Oikeuden näkökulma vaativissa erotilanteissa

Mikäli vanhemmat eivät pysty sopimaan lapsensa asioista yhteistyössä, ohjataan vanhempia eri erotyön palveluiden piiriin. Riidan jatkuessa ratkaisua ohjataan hakemaan oikeuden päätöksellä. Oikeuden funktio eroriidoissa on saada aikaan vanhempien riitaan juridinen ratkaisu, jolla pyritään katkaisemaan vanhempien välillä vallitseva riita ja vakiinnuttamaan lapsen kasvuolosuhteet. Vanhempien on kuitenkin vaikea sitoutua lopullisesti jonkun muun tekemään päätökseen, sillä päätös ei vaikuta riidan alkuperään tai sitä ylläpitäviin seikkoihin. (Parkkisenniemi 2017, 31.)

Tutkimukseni aineistoissa osassa oli tutkittu oikeuden näkökulmasta tuomareiden ja sosiaalityön yhteistyöstä olosuhdeselvitystyössä (Forsberg & Ritala-Koskinen 2021) sekä oikeustieteellistä näkökulmaa perheasioiden sovittelun sekä tuomiosituinsovittelun kehittymisestä tilanteessa, jossa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa lakia oltiin muuttamassa (Parkkisenniemi 2017). Aiemmin lapsi- ja perheoikeudellisissa prosesseissa muutos oli tullut vuonna 2006, jolloin laki riita-asioiden sovittelusta astui voimaan. Laki mahdollisti vanhempien välisen sovittelun virallisen käytön osana lapsioikeudellisia asioita. Tätä ennen jonkinlaista vakiintumatonta sovittelua oli tarjottu avioliittolain muutoksen yhteydessä vuoden 1987 jälkeen. Vuonna 2014 otettiin käyttöön vakinaisena ja valtakunnallisen käytäntönä asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen tuomioistuinsovittelu. Nykyään erilaisia sovittelun tapoja tarjotaan

vanhemmille laajasti osana oikeuden käytäntöjä (Parkkisenniemi 2017, 32–33.) sekä muissa eropalveluissa.

Forsberg & Ritola-Koskinen tutkimuksen (2021, 31) mukaan käräjäoikeuden tuomarit kokivat sosiaalityöllä olevan korvaamaton avustajan rooli huoltoriidan ratkaisuprosessin olosuhdeselvitystyössä. Sosiaalityöllä on pääsy lasta koskeviin sosiaalihuollon asiakirjoihin, sekä oikeus myös pyytää erilaisia tietoja eri viranomaisilta lapsen asiassa. Tuomarit kokivat näiden tietojen olevan oleellisia, jotta he pystyivät ratkaisemaan vanhempien välistä riitaa lapsen edun näkökulmasta. Olosuhdeselvityksen tarpeellisuus tuli näkyväksi tilanteissa, joissa vanhemmat eivät päässeet minkäänlaiseen sopuun lapsen asiassa, vaan päätöksenteko jäi oikeuden tuomarille.

Oikeuden näkökulmasta katsottuna tutkimustuloksissa näyttäytyi kolmenlaista tapaa oikeuden osallisuudesta lasta koskevassa päätöksenteossa vaativissa erotilanteissa: perheasioiden sovittelu, asiantuntija-avusteinen tuomioistuinsovittelu sekä olosuhdeselvityksen pyytäminen oikeudenkäynnin tueksi. Perheasioiden sovittelussa keskitytään Parkkisenniemen (2017, 39–40) mukaan erovanhemmuuden rakentamiseen ja järjestämiseen, kun taas asiantuntija-avusteisessa huoltoriitojen sovittelussa käsitellään laajemmin eri asioita, jotka vaikuttavat oleellisesti vanhempien välillä olevan pitkittyneen riidan taustalla. Näitä voivat olla asumisratkaisut, tai omaisuuden ositukseen liittyvät riidat. Perheasioiden sovittelu on selkeä varhaisen vaiheen palvelu eroaville vanhemmille. Asiantuntija-avusteisessa tuomiosituinsovittelussa riita on jo jatkunut pidempään ja tilanteeseen haetaan lapsen edun mukaista sekä kestäväää sovintoa. Tuomioistuin sovittelun etu näkyikin Parkkisenniemen (2017, 39–40) mukaan sen laajuudessa ja väljyydessä pelkkään oikeudenkäyntiin sekä perheasioiden sovitteluun verrattuna, sillä käsiteltävät asiat saattoivat olla juuri riitaa ylläpitäviä ja niihin vaikuttavia seikkoja, eikä vain lapsen huoltoon ja tapaamiseen rajoittuvia.

Sekä perheasioiden sovittelun että asiantuntija-avusteisen tuomiosituinsovittelun osalta oikeuden tarve oman juridisen asiantuntijuuden lisäksi muulle asiantuntijuudelle on ilmeinen. Kuitenkin näiden sovittelijoina toimivien oman alansa asiantuntijoiden koulutuksen määrittelyn ja edellytysten tarve on tutkimustulosten mukaan tällä hetkellä puutteellista (Parkkisenniemi 2017, 35, 43).

Sovittelun kokeilun loppuraportissa nostettiin Parkkisenniemen (2017, 42–43) mukaan esille vahvasti se, että sovittelun toteutumiseksi vanhempien tulee laittaa lapsi etusijalle ja yhdessä löytää paras lapsen edun mukainen ratkaisu. Oikeudenkäynnissä oman vastuunsa sijaan vanhemmat antavat ratkaisun avaimet asiasta päätävälle tuomarille, ja siten väistävät omaa vastuutaan vanhempana. Asiantuntija-avusteisen sovittelun kokeilu oli tuonut esille sen, että onnistunut sovittelu säästää aikaa sekä resursseja eri viranomaisistahoilta. Kokeilun aikana sovittelun kesimääräinen kesto oli 2,5kk, joka on paljon vähemmän kuin keskimääräisesti noin vuoden kestäviin oikeudenkäynteihin käytetty aika sekä resurssit. Tämä tukee myös vanhempien

välisen konfliktin laantumista, sillä ajan kuluessa pidemmälle myös konflikti todistettusti syvenee ja vaikeutuu. (Parkkisenniemi 2017, 43.)

Tuomioistuinsovittelu on otettu kokeilukäyttöön vuonna 2011, tarkoituksena saavuttaa vanhempien välille lapsen etua tukeva kestävä sovinto. Samalla toiveena oli keventää sekä lastensuojelun että tuomioistuinten taakkaa huoltoriitojen osalta sekä lyhentää huoltoriitojen käsittelyaikoja. Kokeilu toi pohjaa tavoitteelle ja vuonna 2014 asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen soittelu vakinaistettiin kaikkiin tuomioistuihin. (Parkkisenniemi 2017, 39–40.)

3.5 Moniammatillisen osaamisen tarve vaativissa erotilanteissa

Vaativien erotilanteiden parissa työskentely on vaativaa asiantuntijatyötä, jossa erityinen osaaminen korostui tutkimuksen kaikkien aineistojen mukaan lapsen edun mukaisten ratkaisujen saavuttamisessa. Eri asiantuntijoiden vahva osaaminen loi pohjan huolelliselle pohdinnalle ja lapsen etua tukeville ratkaisulle. (Forsberg ja Ritala-Koskinen 2021, 36.) Vaativat erotilanteet ovat luonteeltaan monimutkaisia ja monisyisiä. Niiden tilanteiden arviointi lapsen näkökulmasta vaatii ammattilaisilta osaamista tunnistaa tilanteissa olevia ilmiöitä, niiden välisiä eroja sekä lapseen sekä vanhempiin kohdistuvia vaikutuksia. Ilmiöiden erottaminen toisistaan tuli entistä haasteellisemmaksi, mikäli tilanteessa on vanhempien riidan lisäksi väkivaltaa tai vieraannuttamista. Lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta kummatkin ovat lapsen kaltoinkohteluksi luokiteltavia asioita, mutta niiden erottaminen tilanteessa on hankalaa ja keskittyminen vain yhteen jättää helposti toisen huomaamatta. (Rautio ym. 2023, 46.)

Oikeusteitse vanhempien välisen riidan ratkaiseminen vie aikaa. Oikeuden käsittely, sekä mahdollinen olosuhdeselvitystyö ovat aiemmin kestäneen nopeimmillaan noin vuoden, riippuen paikkakunnasta (Parkkisenniemi 2017, 30, 34). Vuosi on todella pitkä aika lapsen elämässä. Forsbergin ja Ritala-Koskinen (2021) mukaan yhteiskunnallisessa keskustelussa on pyritty miettimään erilaisia mahdollisuuksia huoltoriitoja koskevien ratkaisujen ja olosuhdeselvitystyön nopeuttamiseksi. Keskusteluissa ei kuitenkaan ole otettu huomioon heidän mukaansa monialaisen yhteistyön mahdollisuuden hyödyntämistä riittäväällä tavalla, vaikka erilaisia sovittelun muotoja onkin kehitetty.

Sosiaalityöllä on asiantuntijuusasema lapsen ja perheiden olosuhteita koskevassa arvioinnissa. Sosiaalityö tuottaa tämän asiantuntijuutensa kautta huoltoriitaasioissa päätöksentekijänä toimivalle käräjäoikeuden asiantuntijalle tarvittavaa tietoa lapsen kasvuolosuhteista. Käräjäoikeuden tuomarilla vastaavasti on asiantuntijuusasema lapsi- ja perheoikeudessa päätöksenteon toteuttajana. (Forsberg ym. 2021, 28–29; Parkkisenniemi 2017.) Monialaisen sekä yhteisen näkemyksen rakentuminen

vaatii sitä, että eri ammattilaiset jakavat toisilleen omaa asiantuntijatietouttaan ja käyvät keskustelua eriävistäkin näkemyksistään, jotta lapsen edun mukaisia päätöksiä on mahdollista tehdä. Monialaisen työn merkitystä korostaa myös se, että yksittäinen työntekijä pystyy löytämään omille ajatuksilleen lapsen ja perheen tilanteesta tukea tai mahdollisesti uusia näkökulmia ja uutta tietoa. Yhteisen tiedon rakentuminen voi vähentää arviointivirheitä sekä puolueellisuutta suhteessa vanhempiin. Raution ym. (2023) tutkimuksen tuloksissa näyttäytyi myös se, että eri alojen ammattilaiset olivat kokeneet moniammatillisuuden ja ajatusten jakamisen ja yhteisen keskustelun tuoneen lapsen tilanteeseen turvaa. (Rautio ym. 2023, 47)

Forsberg & Ritala-Koskinen (2021, 31–35) tutkimuksessa olosuhdeselvitystyöstä tuomareiden ja sosiaalityöntekijöiden välillä erottui kolmea erilaista yhteistyösuhteen tyyppiä. Olosuhdeselvityksissä molempien ammattikuntien asiantuntijuutta tarvitaan. Mitä vähemmän yhteistyötä näiden kahden ammattikunnan välillä oli, sitä vähemmän tuomarit myös kokivat saaneensa tukea omalle päätöksenteolle avustavassa asemassa olevilta sosiaalityön edustajilta. Tutkimustuloksissa näyttäytyi, että tuomareille oli mahdollisesti myös epäselvää mitä jotkin olosuhdeselvitykseen kirjautut asiat tarkoittivat lasta suojelevan sosiaalityön ja lapsen edun näkökannalta. Toisaalta taas mitä enemmän tuomarin ja sosiaalityön välillä oli yhteistyötä sekä tuttuutta ammattikuntien välillä, sitä enemmän tuomarit kokivat saaneensa tukea päätöksenteolle ja kertoivat myös ymmärtävänsä sosiaalityön ”kieltä” aiempaa paremmin. Näitä samoja näkökulmia tuli esille lapsen etua käsittelevässä alaluvussa.

Rautio ym. (2023, 46) mukaan vaativissa erotilanteissa lapsen näkökulma jää usein vanhempien riidan jalkoihin. Ammattilaisten näkökulmasta lapsikeskeisessä arvioinnissa onkin vaarana se, että tilanteessa ei pystytä riittävällä tavalla hahmottamaan ja ymmärtämään lapsen kasvulle ja kehitykselle haitallisia riskitekijöitä, etenkin jos arviointia ei ole tekemässä lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvien olosuhteiden asiantuntija.

Lapsinäkökulmaista arviointia vaikeutti Rautio ym. (2023, 47) mukaan vanhempien keskinäinen vastakkainasettelu ja kilpailuasema. Sama näkyi Böök & Terävä (2023) tutkimusaineistossa vanhempien itsensä kertomana. Näissä tilanteissa molemmat vanhemmat saattoivat pyrkiä vaikuttamaan siihen millaisen kuvan ammattilaisen lapsen tilanteesta muodostaa heidän kertomansa perusteella. Oman kokemukseni kautta on myös hyvin yleistä, että vaativissa erotilanteissa olevat vanhemmat kertovat lapsen tilanteesta eri asiantuntijoille eri tavoin. Nämä erilaiset ja toisistaan poikkeavat tiedot tulevan yleensä ilmi vasta siinä tilanteessa, kun asiantuntijat tekevät yhteistyötä lapsen ja perheen asioissa. Hankaluuksia toi Rautio ym. (2023, 47) esille myös se, että usein ammattilaiset joutuivat muodostamaan mielipiteitään tilanteista jonkun toisen ammattilaisen antaman tiedon perusteella. Koko tilanteen riittävän laaja kartoitus ja

selvittely sekä molempien vanhempien että lapsen näkökulmasta oli tärkeää ja ehkäisi tilanteen menemistä lapsen edun toteutumisesta poispäin.

Rautio ym. (2023, 49) mukaan vaativissa erotilanteissa elävien lasten ja perheiden tilanteiden riskienarviointi prosessina oli tärkeää. Riskienarvioinnissa yhdistyi yksittäisten asiantuntijoiden osaaminen ja tietoperusta sekä yhteinen moniammatillinen arviointi, joka käsitti kokonaisvaltaista lapsen tuen tarpeiden arviointia, tiedonmuodosta ja päätöksentekoa. Raution ym. (2023) tutkimustulosten valossa on tärkeää, että vaativissa erotilanteissa työskentelevillä ammattilaisilla on riittävää osaamista sekä menetelmiä tehdä erilaisia riskejä näkyviksi. Systemaattisen lapsinäkökulmaisen riskienarvioinnin sekä eri alojen ammattilaisten tiedon välityksellä varmistetaan heidän mukaansa siitä, ettei lapselle vahingollinen vanhemmuus tai tarve suojelulle jää tunnistamatta. Riskien arvioinnin avulla myös pyritään vaikuttamaan siihen, ettei erotilanteet pitkittyisi ja lapsi ja perhe pääsisi tarkoituksen mukaisiin palveluihin oikea-aikaisesti. (Rautio ym. 2023, 49.)

Rautio ym. (2023, 49) tutkimuksessa tuli ilmi ammattilaisten tarve pystyä yhteisesti keskustelemaan eri alojen ammattilaisten kanssa. Tämä vaatisi monialaisen työskentelyiden rakenteiden muokkausta. (Rautio ym. 2023, 49). Samanlaisia ajatuksia ja havaintoja löytyi myös Parkkisenniemen (2017) artikkelista sekä Forsberg ym. (2021) tutkimustuloksissa. Käytännön työssä tämä on näkynyt useiden Hyvinvointialueiden vaatimat erot- työryhmien perustamisen laajenemisessa. Koulutuksentarpeen lisääminen riskienkartoituksen osalta vaativissa erotilanteissa näkyi tutkimuksen tuloksissa. Toisaalta tutkimus oli muodostettu tarkoituksella lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden vaarantumisen näkökulmasta (Rautio ym. 2023, 49), joka itsessään puhuu lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta. Tulevaisuudessa tutkimusta olisikin hyvä laajentaa tutkimusten toteuttajien ajatuksissa lasta suojaaviin tekijöihin.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimukseni alkuperäisenä tutkimustehtävänä oli ymmärtää millaisia erityispiirteitä vaativat erotilanteet tuovat lastasuojelevan sosiaalityön piiriin sekä millaisena lapsen edun käsite lasta suojelevan sosiaalityön kontekstissa näyttäytyy vaativien erotilanteiden monialaisissa yhteyksissä. Tutkimuksen aineiston kokosin tietoisesti vaativan erotyön eri näkökulmista, jota tarkastelin asettamani teoreettis-käsitteellisen viitekehysten läpi. Aineistossa tuli hyvin esille se, että vaativat erotilanteet ovat kaiken kaikkiaan ongelmallisia ja monisyisiä, joissa lapsen edun määrittely sekä toetutumisen arviointi on haasteellista. Tutkimustuloksissa tuli selkeästi esille myös se tosiasia, ettei mikään ammattiryhmä yksinään pysty ratkomaan vaativia erotilanteita, vaan niiden selvittely ja lapsen sekä vanhempien auttaminen vaatii monialaista ymmärrystä ja osaamista. (Nikupeteri & Laitinen 2021a, 68.) Lasta suojelevalla sosiaalityöllä on vaativissa erotilanteissa oma erityinen roolinsa lapsen edun vaalijana (mm. Rätty 2015, 12–15.), vaikka vastuu lapsen edun toteutumisesta on kaikilla.

Tutkimuksen tulosten perusteella monialainen yhteistyö ja huoltoriita-asioihin erikoistuneet yksiköt tukisivat vaativissa erotilanteissa työskentelyn tuloksellisuutta ja sitä myötä myös päätöksentekoprosessit saattaisivat nopeutua (Forsberg ym. 2021, 36). Samansuuntaisia ajatuksia oli myös Parkkisenniemen (2017) artikkelissa. Sovittelutyön kehittämistä on tehty jo pidempään aiemman tutkimustyön pohjalta. Viimeisin konkreettinen muutos tapahtui, kun laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta astui voimaan vuonna 2019. Autonen-Vaaraniemen (2019, 375) tutkimuksen mukaan eropalveluiden kehittämisessä tulisi huomioida eri ammattilaisten osaaminen sekä asiantuntijuus aiempaa vahvemmin sekä luoda ja vakiinnuttaa sitä kautta moniammatillista organisaatorajoja ylittävää erotyötä. Ammattilaisilla tulisi olla riittävää osaamista, ymmärrystä sekä perehtyneisyyttä vaativista erotilanteista. (Heikkinen 2021, 72.)

Tutkimustuloksissa näyttäytyi vahvana tieto siitä, että vanhempien välillä välitsevat huoltoriidat kuormittavat vahvasti eri viranomaisia. Pahimmillaan nämä

prosessit ylläpitävät ja syventävät vanhempien välistä riitaa ja pitkittävät oikeusprosesseja. Huoltoriitaoikeudenkäynnit kestävät keskimäärin vuoden, joka on merkittävän pitkä aika lapsen elämässä, kuten jo aiemmin totesin. Parkkisenniemen (2017) tutkimus toi esille juridisen riidan katkaisun avuksi kehitettyjä sovittelukäytäntöjä. Artikkelin valmistumisen jälkeen on tullut voimaan lakimuutoksia sekä yhteisiä käytäntöjä, joilla huoltoriitojen kuormitusta eri viranomaisten työkäytännöissä on pyritty ratkomaan.

Tutkimukseni tulosten perusteella mukaan tulevaisuudessa olisi tärkeää keskittyä erilaisten eron jälkeisten vanhemmuuden tapojen tukemiseen. Tärkeänä tuloksissa näyttäytyi se, että vanhempien erilaisia näkökulmia erojen eri vaiheissa tulisi ymmärtää ja pystyä tukemaan, jotta kestävän ratkaisun löytyminen helpottuisi. Böök & Terävä (2022, 21.) Perheillä on erilaisia ja eri tasoisia tuen tarpeita, ja mitä aiemmin nämä tulevat esille ja kuulluksi, sitä helpompi niihin on vaikuttaa. Tästä syystä koen merkittävänä sen, että Parkkisenniemi (2017) toi esille ajatuksensa jonkinlaisista pakollisista eroinfoista tai eroneuvotteluista. Tämän vuoksi tutkimustuloksieni perusteella erovanhemmuuden tutkiminen on merkittävää, jotta löydetäisiin perheitä parhaiten tukevat keinot erojen eri vaiheissa.

Mielestäni erovanhemmuutta käsitelleen artikkelin (Böök & Terävä 2022) valikoituminen aineistoon toi merkittävän ymmärryksen eron jälkeisen vanhemmuuden eri muodoille ja loi vahvaa lisäymmärrystä vaativien erotilanteiden taustalla. Mielestäni tulevaisuudessa tulisi vaativien erotilanteiden osalta kohdentaa ymmärrystä enemmän myös vanhempien riitelyn aiheuttaman seuraisvaikutuksiin lapsen elämässä. (Autonen-Vaaraniemi 2019, 391–392.) Nämä molemmat asiat tukevat myös lapsen edun arviointia lasta suojelevan työn parissa.

Turvassa-hankkeen riskinarviointi vaativissa erotilanteissa-koulutuksen tuottaman osaamisen ja riskienarviointilomakkeen käyttö toi esille riskien sanoittamisen ja konkretisoimisen yhdenmukaistamista. Lomake toi esille lapsen tilanteen arviointia faktapohjaisesti asetettujen kriteerien kautta. Tämä taas luo pohjaa yhtenevälle ja työntekijästä riippumattomalle arvioinnille ja kokemukselle työntekijän puolueettomuudesta (Rautio ym. 2023, 44, 46.), josta usein vanhemmat riitatilanteissa eri viranomaisia ja työntekijöiltä saattavat syyttää. Kyseisen lomakkeen käyttöä hyödynnetään tälläkin hetkellä mm. oman työnantajani Haastavat erot-työryhmän toiminnassa. Konkreettiset asiat sekä yhdenmukainen toiminta helpottavat myös lapsen edun arviointia sekä perustelua vanhemmille lasta suojelevan sosiaalityön parissa.

Tutkimustulosteni perusteella vaativien erojen parissa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön on perustelua panostaa. Turvassa-hanke on saanut jatkoa Lapin yliopiston alaisessa tutkimuksessa Latve-hankkeessa. Hanketta rahoittaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja toteuttajina ovat yhteistyössä Lapin sekä Itä-Suomen yliopistot, muutamia hyvinvointialueita sekä kolmannen sektorin toimijoita. Hankkeen

tavoitteena on syventää jo olemassa olevaan tietoa vaativista erotilanteista osana sosiaalityön työkenttää sekä tarkentaa vaativien erotilanteiden lapsinäkökulmaista käsitelmäärittelyä. Hankkeen avulla tullaan tuottamaan uutta tietoa sosiaalityön erotyöskentelyn työmuodoista sekä sosiaalityön asiantuntijuudesta moniammatillisissa palvelurakenteissa. Hankkeen kautta tullaan mallintamaan lasta suojelevan sosiaalityön työkäytäntöjen keskeisiä elementtejä sekä kriittisiä pisteitä vaativissa erotilanteissa, jotta sosiaalihuollon palveluita pysytään kehittämään. (Lapin yliopisto 2024.) Hanke on linjassa tutkimustulosteni kanssa. Lapsinäkökulmaisten käsitteiden määrittely sekä työmuotojen rakentaminen tukee lapsen edun huomioimista ja suojelun tarpeen arvioimista lasta suojelevan sosiaalityön kontekstissa.

Vaativat erotilanteet ovat vakiintumassa sosiaalihuollon palveluiden osaksi, osittain lakien muututtua, mutta toivottavasti myös siitä syystä, että niiden vaativuus ja monialaisen työskentelyn tarve on tunnustettu. Väite siitä, ettei vaativat erotilanteet ole lasta suojelevan sosiaalityön työkenttää, on tutkimukseni tulosten perusteella mielestäni virheellinen. Suurimmassa osassa tutkimusten aineistoa sekä tutkimuksessa käyttämäni muiden materiaalien sisällöissä otetaan vahvasti kantaa siihen, että nimenomaisesti lasta suojelevan sosiaalityön rooli on viranomaisnäkökulman vuoksi suojella lasta tilanteissa, jossa vanhemmat eivät keskinäisen riitelynsä vuoksi siihen kykene. (Heikkinen 2021, 76.) Lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista turvaa lasta suojelevan sosiaalityön aktiivinen toiminta. Kaavamaisia käytänteitä tulisi pystyä muokkaamaan, jotta lapsen etu toteutuisi paremmin ja vaativien erotilanteiden määrä vähenisi. (Valjakka 2002, 54–55.)

Haastavat erot-konsultaatioryhmiä on alettu muodostamaan hyvinvointialueilla, jotta yhtenäinen ja monialainen sekä moniammatillinen työskentely vakiintuisi. Työryhmien kautta monialainen työskentely mahdollistuu eri organisaatioiden ja ammattiryhmien kesken ja samalla yhteinen ymmärrys vaativista erotilanteista ja toisten työkentästä kasvaa. Tämä madaltaa tutkitusti myös ammattilaisten kynnystä yhteistyölle, sillä vaativissa erotilanteissa elävät perheet työskentelevät monen ammattiryhmän edustajien kanssa. (Heikkinen 2021, 76–78; Hautanen ja Ritala-Koskinen 2022; Nikupeteri ja Laitinen 2021.)

Oma katsaukseni tähän mielenkiintoiseen aiheeseen loi itselleni vahvaa ja edelleen kasvavaa kiinnostusta vaativissa erotilanteissa työskentelyn saralla. Vaativiin erotilanteisiin lasta suojelevan sosiaalityön näkökulmasta tehtyä laajempaa tutkimusta ei vielä juurikaan ole Suomessa toteutettu. Tällä hetkellä kuitenkin näyttää vahvasti siltä, että Turvassa-hankkeen sekä Latve-hankkeen välityksellä tilanteeseen on tulossa muutosta. Tiedossani on myös, että useampia eri asteisia opinnäytetöitä on asian tiimoilta jo valmistunut sekä on suunnitelmassa. Itse aion myös jatkaa aiheen parissa sitten kun oma pro gradu-tutkielmani aika koittaa.

LÄHTEET

- Araneva, M. 2022. Lapsen suojeleminen ja päätöksenteko : Käsikirja lapsen asioista päättävälle. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.
- Autonen-Vaaraniemi, L. 2019. "Perheammattilaisten asemoituminen vanhemmuuteen ja vanhemmuutta koskevat kehukset erotyössä". *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 27 (4):362–78. <https://doi.org/10.30668/janus.87982>
- Auvinen, M. 2006. Huoltoriidat tuomioistuimissa: Sosiaalitoimi selvittäjänä, sovittelijana, asiantuntijana. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.
- Böök, M & Terävä, J. 2022. "'Yhteisvanhemmuus – sehän olisi aivan mahtavaa, jos se toimisi!' Eronneiden isien ja äitien puhetta yhteistyöstä ja vanhemmuudesta". *Kasvun tuki -aikakauslehti* 2 (1). <https://doi.org/10.61259/kt.128818>
- Forsberg, H. & Ritala-Koskinen, A. 2021. Sosiaalityö oikeuden yhteistyökumppanina huoltoriidoissa: Tuomareiden näkökulma olosuhdeselvitystyöhön. *Yhteiskuntapolitiikka*, 86(1): 28–38. <https://www.julkari.fi/handle/10024/140988>
- Hautanen, T & Ritala-Koskinen, A. 2022. Monialaisen työn rajat vaikeissa ero- ja huoltoriidoissa. Teoksessa: L, Yliruka, P, Eriksson, L, Jokinen, & K, Pasanen (toim.): Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla., 13., Työpaperi, no. 52, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. 124–137. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-984-9>
- HE 88/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180088>
- Heikkinen, E. 2021. Moniammatillisuus vaativan eroauttamisen tukena. Teoksessa: Teoksessa: J Vaitomaa, T Muukkonen & S Rautio (toim.): Vaativan erotyön käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 70-79.
- Hämäläinen, J. 2012. Huoltoriitojen kustannukset yhteiskunnalle: taloudellisen arvioinnin teoreettisia ja metodologisia haasteita. Teoksessa A Kääriäinen, J Hämäläinen, P Pölkki (toim.): Challenges of divorce, intervention and children: Eron haasteet, väliin tulot ja lapset. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 187–212.
- Hämäläinen, J. 2011. Perheintervention oikeutus lastensuojelussa. Teoksessa A Pehkonen, M Väänänen-Fomin, S Kannasoja & A Svenlin. 2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 47–66.
- Immonen, N. 2021. Huoltoriidan ratkaisu tuomiosituimessa – tavoitteena lapsen edun mukainen päätös. Teoksessa: Teoksessa: Teoksessa: J Vaitomaa, T Muukkonen & S Rautio (toim.): Vaativan erotyön käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 80-90.

- Kiiski, J. 2012. Avioeron synnyttämät haasteet ja ongelmat. Teoksessa A Kääriäinen, J Hämäläinen, P Pölkki (toim.): Challenges of divorce, intervention and children: Eron haasteet, väliin tulot ja lapset. Ensi- ja turvakotien liitto ry. 157-186.
- Kääriäinen, A. 2019. "Lapsen kuulemisesta kirjoittaminen olosuhdeselvityksissä". Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 27 (4):379-94. <https://doi.org/10.30668/janus.87983>
- Kääriäinen, A., Hämäläinen, J., & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus eron jälkeen ja eroauttaminen tutkimuskohteina. Teoksessa: A Kääriäinen, J Hämäläinen & P Pölkki (toim.): Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. 11-16.
- Laitinen, M & Väyrynen, S. 2011. Eettiset haasteet lastensuojelun sosiaalityön prosessissa. Teoksessa: A Pehkonen, M Väänänen-Fomin, S Kannasoja & A Svenlin. 2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 163-188.
- Lapin yliopisto 2023. Latve-hanke. <https://www.ulapland.fi/FI/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden-tiedekunta/Yhteiskuntatieteiden-tutkimus/Projektit/Lapsinakulmainen-arviointi-ja-tyoskentely-vaativissa-erotilanteissa>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Muukonen, T & Vaitomaa, J. 2021. Johdanto vaativaan erotyöhön ja Turvassa-hankkeen kehittämistyöhön. Vaativat ero- ja huoltoriidat yksityisenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa: J Vaitomaa, T Muukkonen & S Rautio (toim.): Vaativan erotyön käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 10-17.
- Nikupeteri, A & Laitinen, M. 2021a. Vaativat ero- ja huoltoriidat ammatillisen auttamisen haasteina. Teoksessa: J Vaitomaa, T Muukkonen & S Rautio (toim.): Vaativan erotyön käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 60-69.
- Nikupeteri, A & Laitinen, M. 2021b. Vaativat ero- ja huoltoriidat yksityisenä ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa: J Vaitomaa, T Muukkonen & S Rautio (toim.): Vaativan erotyön käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 18-27.
- Parkkisenniemi, L. 2017. "Sovittelu perhe- ja lapsioikeudellisissa asioissa – kuinka lapsen etu toteutuu?". Helsinki Law Review 11 (1):28-50. <https://journal.fi/helsinkilawreview/article/view/HellRev-2017-1-Parkkisenniemi>
- Rautio, S., Nikupeteri, A. ja Laitinen, M. 2023. "Ammattilaisten osaaminen lapsinäkökulmaisessa riskinarvioinnissa vaativissa erotilanteissa". Kasvun tuki -aikakauslehti 3 (2). <https://doi.org/10.61259/kt.131402>
- Rautio, S., Vaitomaa, J. & Korpipää, H. 2021. Vaativat ero- ja huoltoriidat eri hallinnonalojen tilastoissa ja työkäytännöissä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. [Uud. ja korj. laitos]. Helsinki: Edita.
- Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. [Uud. ja korj. laitos]. Helsinki: Edita.

- Salminen, Ari. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja 62/4. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 18.1.2024. Sosiaalipalvelut. <https://stm.fi/sosiaalipalvelut>
- Suhonen, R., Axelin, A. & Stolt, M. 2015. Erilaiset kirjallisuuskatsaukset. Teoksessa M Stolt, A Axelin & R Suhonen (toim.): Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku: Turun yliopisto. 7–22.
- Taskinen, Koskimies ja Ylistenniemi 2023. THL-Blogi. Viitattu 21.4.2024. <https://blogi.thl.fi/vaativissa-erotilanteissa-tarvitaan-ammattilaiselta-erityista-osaamista-ja-tiivista-tukea-kaikille-osapuolille/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024a. Lastensuojelun rooli vaativissa erotilanteissa. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/lastensuojelun-rooli-vaativissa-erotilanteissa>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024b. Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta. Lastensuojelun käsikirja. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyontueksi/vaativat-erotilanteet-ja-eron-jalkeinen-vakivalta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024c. THL – Tilastoraportti 17/2023. Perheoikeudelliset palvelut 2023: Perheoikeudellisten sopimusten määrät vaihtelevat huomattavasti hyvinvointialueittain. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024042722913>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>
- Unisef. 1989. Yleissopimus lapsen oikeuksista. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf
- Vaitomaa, J. 2021. Eronneiden vanhempien ja lapsen palvelupolku. Teoksessa: Vaativan erotyön käsikirja. s. 38–47. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Vaitomaa, J., Muukkonen, T., Rautio, S. & Brandt, J. 2021. Vaativan erotyön käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Valjakka, E. 2002. II Lapsen huolto, asuminen ja tapaamisoikeus 35. Teoksessa M Litmala (toim.): Lapsen asema erossa. Helsinki: WSOY lakitieto. 37–112.
- Vilkka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789518849448>

LIITTEET

LIITE 1

Tutkimuksen nimi	Tekijät, julkaisu- vuosi ja julkaisu- paikka	Tutkimuksen / Ar- tikkelin tarkoitus	Aineisto ja ai- neiston keruu
Lapsen kuulemi- sesta kirjoittaminen olosuhdeselvityk- sissä	Kääriäinen A. 2019. Janus: sosiaalipo- litiikan ja sosiaali- työn tutkimuksen aikakauslehti, vol 27, nro 4, sivut 379–394.	Tutkimuksen tar- koituksena on tuoda esille millä tavoin olosuhdeselvityksiä tekevät ammattilai- set muodostavat, muotoilevat ja tuot- tavat lapsen käsityk- siä vanhempien huoltoriidassa.	Laadullinen ana- lyysi, sisältäen (n=56) sosiaali- toimen laatimaa olosuhdeselvi- tystä 45 eri ta- pauksesta, 5 eri käräjäoikeudesta vuodelta 2011. Aineisto on vali- koitunut käräjä- oikeuksien toi- mesta tutkijan pyynnön perus- teella, kriteerinä olosuhdeselvitys avioeron yhtey- dessä.
Perheammattilais- ten asemoituminen vanhemmuuteen ja vanhemmuutta koskevat kehykset erotyössä	Autonen-Vaara- niemi L. 2019. Janus: sosiaalipo- litiikan ja sosiaali- työn tutkimuksen aikakauslehti, vol 27, nro 4, sivut 362–378.	Tutkimuksen tar- koituksena on tutkia erojen parissa työs- kentelevien per- heammattilaisten asemoitumista van- hemmuuteen ja per- heammattilaisten vanhemmuutta kos- kevia kehyksiä.	Laadullinen asennetutkimus ja kehysanalyysi, sisältäen (n=18) erotyötä tekevän ammattilaisen haastattelut vuo- silta 2011–2012 yhden suureen kaupungin alu- eelta.

Sosiaalityö oikeuden yhteistyökumppanin huoltoriidoissa - Tuomarien näkökulma olosuhdeselvitystyöhön	Forsberg H. & Ritatala-Koskinen A. 2021. Yhteiskuntapolitiikka, vol 86, nro 1, sivut 28-38.	Tutkimustehtävänä tarkastella millaisena sosiaalityön ja oikeuden ammatilliset asemat ja yhteistyö piirtyvät huoltoriita-asioita käsittelevien kärjäoikeuden tuomareiden selonteissa olosuhdeselvitystyössä ja on näiden kahden ammattikunnan välillä tunnistettavissa monialaisen yhteistyön piirteitä ja millaisia kehittämiskymmiä tätä kautta avautuu.	Laadullinen tutkimus, joka toteutettu teema-haastatteluna ja sisällön analyysin, sisältäen (n=12) perheasioita käsittelevien kärjäoikeuden tuomareiden ryhmähaastattelua kolmessa suomalaisessa kärjäoikeudessa.
Sovittelu perhe- ja lapsioikeudellisissa asioissa - kuinka lapsen etu toteutuu?	Parkkisenniemi L. 2017. Helsinki Law Review, vol 11, nro 1, 28-50.	Tarkoituksena antaa yleiskuva perheasioiden sovittelusta ja asiantuntija-avusteisesta tuomiosituinsovittelusta sekä lapsen edusta ja asemasta sovittelussa.	Artikkeli
"Yhteisvanhemmuus - sehän olisi aivan mahtavaa, jos se toimisi!" Eronneiden isien ja äitien puhetta yhteistyöstä ja vanhemmuudesta.	Böök M. & Terävä J. 2022. Kasvun tuki aikakauslehti, vol 2, nro 1, 15-23.	Tarkoituksena selvittää millaisia toimijuuksia ja positiota vanhemmat ottavat puhuessaan yhteisvanhemmuudesta.	Teemahaastattelu tutkimus (n=32) haastattelusta vuosina 2016-2020 Ensi ja turvakotien liitto Ry:n erotyössä mukana

			ollutta vanhem- paa.
Ammattilaisten osaaminen lap- sinäkökulmaisessa riskinarvioinnissa vaativissa erotilan- teissa.	Rautio S., Niku- peteri, A, Laitinen M. 2023 Kasvun tuki aika- kauslehti, vol 3, nro 2, 43-51.	Tutkimuksen tar- koituksena selvittää, millaista ammatil- lista osaamista lap- sinäkökulmainen riskien arviointi edellyttää ammatti- laisilta vaativissa erotilanteissa.	Puolistruktu- roitu teemahaas- tattelu (n=13) jotka osallistui- vat Ensi ja turva- kotien liiton Tur- vassa-hankkeen järjestämään ris- kinarviointi vaa- tivissa erotilan- teissa-koulutuk- seen vuonna 2022. Tulokset analysoitu teo- rialähtöisen si- sällönanalyysin keinoin. Tutkimus on osa laajempaa Lap- sinäkökulmai- nen arviointi ja työskentely vaa- tivissa erotilan- teissa-hanketta.